

HRVATSKI VOJJNIK

ISSN 1330 - 500X

PRINTED IN CROATIA
0 3 0 1 0

EUR 2,10 / CAD 3,00 / AUD 3,30 / USA 2,00 / CHF 3,50 / SLO EUR 1,80 / SEK 17,00 / NOK 17,00 / DKK 15,50 / GBP 1,30

KNIN
5. KOLOVOZA 2010.

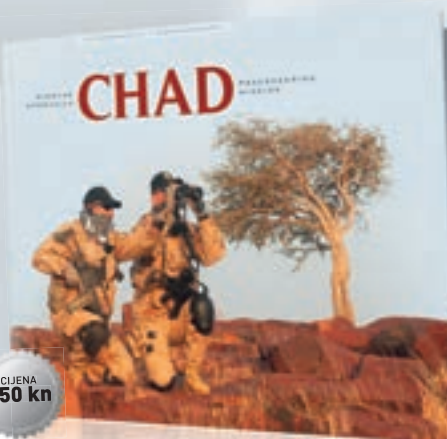
OLUJA

1995. - 2010.

PRODAJNI KATALOG

HRVATSKIH VOJNIH GLASILA

Fotomonografija "Mirovna misija Chad" izdavački je projekt kojim je trajno zabilježena uloga OSRH u Čadu i Srednjoafričkoj Republici. Uz osnovne podatke koje treba znati o Čadu i Srednjoafričkoj Republici, uspostavi misije te hrvatskom sudjelovanju u njoj, knjiga je bogato ilustrirana reprezentativnim fotografijama.

CIJENA
150 kn

HRV/ENG

HRV/ENG

CIJENA
100 kn

Autor je po povratku iz misije ISAF svoje zapise ujedinió u knjigu u kojoj je riječima sažet njegov višemjesečni boravak u Afganistanu. Osim što "otkriva" Afganistan i ono što ondje rade naši vojnici, knjiga je puna korisnih podataka koji mogu poslužiti onima koji će se tek uputiti u misiju...

Fotomonografija je nastala nakon posjeta hrvatskih novinara našim vojnicima u misiji u listopadu 2008. godine. Fotografije prati i prigodan tekst o uspostavi misije, kronologiji hrvatskog sudjelovanja te svim postrojbama OSRH koje sudjeluju u misiji s opisom zadaća na terenu.

HRV/ENG

CIJENA
150 kn

U rujnu 2009. godine Hrvatska je obilježila desetu godišnjicu prvog upućivanja hrvatskih vojnika u neku od mirovnih misija, a tijekom ovih deset godina sudjelovali smo u ukupno dvadeset mirovnih misija. U knjizi je dan kratki presjek uspostave misije i hrvatskog sudjelovanja u svakoj od njih, ilustriran prigodnim fotografijama nastalim tijekom boravka naših vojnika u misiji.

CIJENA
100 kn

HRV/ENG

NAVEDENA IZDANJA MOGU SE KUPITI U VEĆIM KANTINAMA, "PLETER-USLUGE d.o.o.", U MORH-u I OSRH-u
INFORMACIJE NA TEL.: 01 37 86 348 WWW.HRVATSKI-VOJNIK.HR

26

Razvojni programi svemirskih letjelica

Američki će svemirski program ubrzo ostati bez Space Shuttlea, nakon tri desetljeća službe. Tvrtke i vladine agencije ubrzano rade na novim rješenjima koja će preuzeti zadaće Shuttlea i omogućiti daljnji put u svemir

OLUJA - BITKA SVIH BITAKA

10

4

Zašto se Oluja nije mogla izbjeći, niti se smjela dogoditi

Povijesni događaj ne može se objektivno prikazati ni razumjeti, ako se pritom zanemari kontekst vremena, odnosno cjelovitost povijesnog procesa u kojem se dogodio. Tako se ni rasprava o oslobodilačkoj operaciji Oluja ne može ograničiti samo na događaje iz srpnja i kolovoza 1995. godine. Ona je posljedica srpske agresije i okupacije dijela Republike Hrvatske, te dugotrajna procesa neuspješnih pregovora kao i nedjelotvornih poteza međunarodne zajednice. U postojećim uvjetima vojna opcija pokazala se kao jedina preostala mogućnost da se prekine neodrživo stanje...

Naslovnicu izradio Predrag BELUŠIĆ

MORH
I OSRH

- 20 HRVATSKA**
Položen temeljni kamen za nove stanove

VOJNA
TEHNIKA

- 22 NOVOSTI IZ VOJNE TEHNIKE**
Prikazan projekt turskog plovila za spašavanje podmornica
Poletio Euro Hawk
Združena vježba Hammerheada
Dostava prve portugalske podmornice Type 209PN

MAGAZIN

- 30 PODLISTAK**
Istočni Timor 1975. - 2002.
- 32 DOMOVINSKI RAT**
Naoružavanje Srba u Hrvatskoj (Lika, Kordun, Banovina) i BiH (Bihać) (II.dio)
- 33 POZDRAV DOMOVINI**
Slobodna bit ću...
Oda braniteljima
Moja zemlja Hrvatska
- 34 INFORMATOR**
Biblioteka, vremeplov, filmoteka
- 35 IZ ZBIRKI VOJNOG MUZEJA**
Sveti Fran

Ante Nazor - ravnatelj Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata,
foto: fotoarhiva HVG-a i Vojnog muzeja

Povijesni događaj ne može se objektivno prikazati ni razumjeti, ako se pritom zanemari kontekst vremena, odnosno cjelovitost povijesnog procesa u kojem se dogodio. Tako se ni rasprava o oslobodilačkoj operaciji Oluja ne može ograničiti samo na događaje iz srpnja i kolovoza 1995. godine. Ona je posljedica srpske agresije i okupacije dijela Republike Hrvatske, te dugotrajna procesa neuspješnih pregovora kao i nedjelotvornih poteza međunarodne zajednice. U postojećim uvjetima vojna opcija pokazala se kao jedina preostala mogućnost da se prekine neodrživo stanje...

Zašto se OLUJA nije mogla izb

Povijesni izvori pokazuju da Srbi u Hrvatskoj nisu imali pravi razlog za oružanu pobunu te da je cilj oružane pobune dijela Srba u Hrvatskoj bio ostvariti projekt "Svi Srbi u jednoj državi", koji se mogao postići jedino agresijom Srbije i JNA na Republiku Hrvatsku

Poznato je da se povijesni događaj ne može objektivno prikazati ni razumjeti, ako se pritom zanemari kontekst vremena, odnosno cjelovitost povijesnog procesa u kojem se dogodio. Tako se ni rasprava o oslobodilačkoj operaciji Oluja ne može ograničiti samo na događaje iz srpnja i kolovoza 1995. godine. Ona je (jednako kao i Bljesak) posljedica srpske agresije i okupacije dijela Republike Hrvatske, te dugotrajna procesa neuspješnih pregovora hrvatske vlasti i predstavnika međunarodne zajednice s vodstvom pobunjenih Srba o mirnoj reintegraciji okupiranoga teritorija Republike Hrvatske, kao i nedjelotvornih poteza međunarodne zajednice.

S obzirom na to da se u postojećim uvjetima vojna opcija pokazala kao jedina preostala mogućnost da se prekine neodrživo stanje nastalo "udruženim zločinačkim pothvatom" koji su velikosrpski planeri i vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj, uz pomoć JNA i srpskih paravojsnih postrojbi, provodili u Hrvatskoj od 1990. do kolovoza 1995. godine, odnosno zato što je njezino pokretanje bilo uzrokovano nastavkom velikosrpske politike, može se reći da je Oluja – sa svim posljedicama koje

Oslobodilačkom vojno-redarstvenom operacijom Oluja završio je rat u Republici Hrvatskoj i onemogućena je realizacija novoga velikosrpskoga projekta o stvaranju jedinstvene srpske države sa zapadnim granicama duboko na području Republike Hrvatske, na zamišljenoj liniji Virovitica – Pakrac – Karlovac – Ogulin – dio Gorskog kotara - Karlobag. Velikosrpskim ideolozima on je bio alternativa u slučaju raspada SFR Jugoslavije, a pripreme za njegovu provedbu mogu se pratiti od sredine 80-ih godina prošlog stoljeća. Stoga nije slučajnost da je nakon provedenih demokratskih, višestranačkih izbora u Hrvatskoj, već u lipnju 1990. započelo protuustavno i terorističko djelovanje dijela Srba u Hrvatskoj, a potom u kolovozu i njihova oružana pobuna, koja je u ljeto 1991. prerasla u otvorenu srpsku agresiju na Republiku Hrvatsku. Od tada su dijelovi Republike Hrvatske bili pod stanjem okupacije koja je ugrozila njezin suverenitet i teritorijalni integritet. Ta je okupacija provedena istodobno i koordinirano izvanjskom oružanom agresijom na Republiku Hrvatsku, pri čemu se političko vodstvo Republike Srbije koristilo Jugoslavenskom narodnom armijom (JNA) za oružane napade na Republiku Hrvatsku i nasilno zaposjedanje dijelova njezina teritorija te unutarnjom oružanom pobunom dijela lokalnog srpskog stanovništva Republike Hrvatske, nazivanom "ustankom srpskog naroda", čije je političko vodstvo bilo eksponent političkog vodstva Republike Srbije, a njihove lokalne oružane postrojbe (tzv. Teritorijalna odbrana) dio Jugoslavenske narodne armije. Okupacija dijela Republike Hrvatske provedena je s namjerom odcjepljenja okupiranoga područja od Republike Hrvatske i njegova pripajanja Republici Srbiji, odnosno Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbiji i Crnoj Gori).

jeći, niti se smjela odgoditi

5

su nastale njezinom provedbom, krajnji rezultat takve politike u Hrvatskoj.

Što pokazuju povijesni izvori

Povijesni izvori pokazuju da Srbi u Hrvatskoj nisu imali pravi razlog za oružanu pobunu te da je cilj oružane pobune dijela Srba u Hrvatskoj bio ostvariti projekt "Svi Srbi u jednoj državi", koji se mogao postići jedino agresijom Srbije i JNA na Republiku Hrvatsku. Nažalost, nakon što su, slijedeći upute srbijanskih političara i politiku iz Beograda, odbili sve mirovne inicijative za prekid oružane pobune i rješavanje problema demokratskim putem, u prego-

vorima s hrvatskom vlasti, pobunjeni Srbi u Hrvatskoj pridružili su se u ljeto 1991. otvorenoj agresiji Srbije i JNA na Republiku Hrvatsku. Počinivši pritom brojne zločine nad Hrvatima i ostalim nesrbima, ali i nad vlastitim sunarodnjacima, srpski ekstremisti zakotrljali su spiralu zla, koju je u svakom ratu teško kontrolirati. Upravo zbog toga, politička vodstva Republike Srbije i pobunjenih Srba u Hrvatskoj te vodstvo JNA, osim za podizanje oružane pobune Srba u Hrvatskoj protiv legalno izabrane hrvatske vlasti (1990.), odgovorni su i za stradanja hrvatskih građana i razaranje Hrvatske u Domovinskom ratu (1991.-1995.).

Hrvatska vlast Zakonom o oprostima od kaznenog progona i postupka za kaznena djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske, donesenim u svibnju 1992., pobunjenim Srbima (osim počiniteljima ratnih zločina) omogućila je glavne uvjete za mirnu reintegraciju i nastavak života u Hrvatskoj. No, vođe pobunjenih Srba u Hrvatskoj nastavili su s isključivom politikom, uvjereni u konačno ujedinjenje

Zajednička država Srba u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini smatrana je prvim korakom prema konačnom ujedinjenju sa Srbijom i stvaranju jedinstvene srpske države na prostoru bivše Jugoslavije. Samo zbog međunarodnih okolnosti srbijanski predsjednik S. Milošević i Srbija, 1991., a niti poslije, nisu službeno priznali "Republiku Srpsku Krajinu" niti su pristupili otvorenom procesu ujedinjenja, iako su je u svemu pomagali, do te mjere da se činilo da je to okupirano područje RH zaista bilo dio Jugoslavije, odnosno jedna od srpskih pokrajina

Posebice kad se u obzir uzmu mišljenja Baidinterove komisije te odredbe Vanceova plana i Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a, jer je vodstvu pobunjenih Srba u Hrvatskoj nakon međunarodnog priznanja Republike Hrvatske u postojećim granicama i njezina primanja u članstvo Ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992. trebalo biti potpuno jasno da međunarodna zajednica neće prihvatiti promjene granica Republike Hrvatske. Da je bilo imalo odgovorno prema stanovništvu koje je zastupalo, a prije svega da bi izbjeglo daljnje uzaludno prolijevanje krvi, kao i nova razaranja infrastrukture i osobne imovine hrvatskih građana, vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj svoje je radikalne prijedloge o stvaranju srpske paradržave u Hrvatskoj moralo prilagoditi postojećim okolnostima i rješenje potražiti u sklopu ustavnopravnog poretka i međunarodno priznatih granica Republike Hrvatske. To više jer je hrvatska vlast Zakonom o oprostima od kaznenog progona i postupka za kaznena djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske, donesenim u svibnju 1992., pobunjenim Srbima (osim počiniteljima ratnih zločina) omogućila glavne uvjete za mirnu reintegraciju i nastavak života u Hrvatskoj. No, vođe pobunjenih Srba u Hrvatskoj nastavili su s isključivom politikom, uvjereni u konačno ujedinjenje svih Srba na prostoru bivše Jugoslavije u zajedničku državu. Time su izravno odgovorni za nastavak rata, što je za posljedicu imalo daljnja stradanja hrvatskih građana i nova razaranja.

Zašto vojna opcija nije imala alternativu

Cjelovit prikaz događaja od početka oružane pobune Srba u Hrvatskoj 1990. pokazuje zašto se reintegracija okupiranoga hrvatskoga

teritorija nije mogla provesti mirnim putem, a brojni dokumenti srpske provenijencije, uz to što potvrđuju da vojna opcija u rješavanju pitanja okupiranog teritorija Republike Hrvatske nije imala alternativu, daju i odgovor na pitanje zašto hrvatsko vodstvo početkom kolovoza 1995. Oluju više nije smjelo odgađati, te tko je odgovoran za odlazak u izbjeglištvo hrvatskih građana srpske nacionalnosti uoči i tijekom Oluje, odnosno zašto nisu utemeljene tvrdnje da je hrvatsko vodstvo protjeralo Srbe iz tzv. Krajine i provelo etničko čišćenje. Dokumenti srpske strane nedvojbeno potvrđuju namjeru vodstva pobunjenih Srba da već 1991. na dijelu teritorija Republike Hrvatske stvore srpsku državu i ujedine se s Republikom Srpskom, a zatim i sa Srbijom, odnosno Saveznom Republikom Jugoslavijom "ili da ostanu u tzv. krunjnoj Jugoslaviji". Jednako tako, svjedoče da od te namjere nisu odustali ni početkom kolovoza 1995., dakle, neposredno uoči Oluje. Naime, 1991. vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj pokrenulo je pregovore s predstavnicima Srba u Bosni i Hercegovini, čiji je cilj bilo ujedinjenje "SAO Krajine", odnosno "Republike Srpske Krajine" i "Republike Srpske", u novu srpsku državu pod imenom "Ujedinjena Republika Srpska". Primjerice, već se u "Deklaraciji o ujedinjenju Zajednice opština Bosanska Krajina i Srpske autonomne oblasti Krajina", donesenoj 27. lipnja 1991., kao "imperativni zahtjev" ističe "ujedinjenje srpskog naroda u državu čiji se sadržaj izražava kroz načelo da svi Srbi žive u jednoj državi". Ujedinjenje spomenutih dviju srpskih Krajina – u Hrvatskoj i u BiH, u Deklaraciji je označeno kao "značajan korak u procesu srpskog državnog objedinjavanja nakon razjedinjavanja Jugoslavije", uz odluke da će "prema drugim subjektima Ujedinjena Krajina nastupati jedinstveno", te da će "svoju političku aktivnost usmjeriti u smjeru sopstvene integracije i integracije srpskog naroda u cjelini, a sve s ciljem stvaranja jedinstvene države u kojoj će živjeti svi Srbi na Balkanu". "Protokolom o saradnji između vlada Republike Srpske i Republike Srpske Krajine", donesenom 22. rujna 1992. u Banja Luci nastavljen je proces pregovaranja o ujedinjenju Srba iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. U njemu je, između ostaloga, predviđeno "uspostavljanje istog oblika vladavine i političkog sistema",

određivanje istih državnih simbola, te uspostavljanje zajedničke obrane i jedinstvenog zapovjedništva. Dakako, spomenuti protokol bio je u skladu s "osnovnim programskim načelima i ciljevima Srpske demokratske stranke (SDS)" u Hrvatskoj, iznesenim u rujnu 1992. u Kninu: "SDS će se kao i do sada zalagati da se RSK ujedini s ostalim srpskim zemljama, ponajprije s Republikom Srpskom od koje je u bližoj prošlosti bila neprirodnim, administrativnim, načinom podijeljena." Odlučnost u provođenju spomenutoga procesa ujedinjenja potvrđuje donošenje "Deklaracije o ujedinjenju Republike Srpske Krajine i Republike Srpske", 31. listopada 1992. u Prijedoru, kojom su pripreme za ujedinjenje "RSK" i "Republike Srpske" i praktično počele. Na temelju spomenute "Deklaracije", 24. travnja 1993. u Banja Luci donesena je odluka o konstituiranju zajedničke "Narodne skupštine Republike Srpske Krajine i Republike Srpske, kao zajedničkog organa Republike Srpske Krajine i Republike Srpske", s mjestom zasjedanja u Banja Luci.

Uzaludni svi mirovni naponi do Oluje

Nakon poraza u vojno-redarstvenoj operaciji Bljesak, vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj odlučilo je ubrzati proces ujedinjenja "Republike Srpske Krajine" i "Republike Srpske". Tako je u izlaganju na sjednici "Skupštine Republike Srpske Krajine", održanoj 18. svibnja 1995. u Borovu Selu, "predsjednik RSK" Milan Martić, između ostaloga, naglasio: "Ujedinjenje RSK i RS mora postati pitanje sata, a ne više dana ili mjeseci. Sve drugo vodi Krajinu u propast. (...) Jedinstvena srpska država, to je rješenje našeg problema." Na istoj sjednici,

20. svibnja 1995. "Skupština Republike Srpske Krajine" donijela je odluku "O pristupanju realizaciji ujedinjenja Republike Srpske Krajine i Republike Srpske". Da je proces ujedinjenja "Republike Srpske Krajine" i "Republike Srpske" tada ušao u završnu fazu svjedoči mišljenje "Kabineta predsjednika Republike Srpske Krajine" o prednacrtnu paketa zakona za pripremu akata "Ujedinjene Republike Srpske", izneseno 29. lipnja 1995. u Kninu. U mišljenju je posebno naglašena suglasnost da "administrativni centar buduće Ujedinjene Republike Srpske bude u Banjoj Luci".

Dakako, time nije prekinut proces ujedinjenja sa Srbijom. Naprotiv, zajednička država Srba u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini smatrana je prvim korakom prema konačnom ujedinjenju sa Srbijom i stvaranju jedinstvene srpske države na prostoru bivše Jugoslavije. Samo zbog međunarodnih okolnosti srbijanski predsjednik S. Milošević i Srbija, 1991., a niti poslije, nisu službeno priznali "Republiku Srpsku Krajinu" niti su pristupili otvorenom procesu ujedinjenja, iako su je u svemu pomagali, do te mjere da se činilo da je to okupirano područje RH zaista bilo dio Jugoslavije, odnosno jedna od srpskih pokrajina.

Istodobno, izvori pokazuju da su svi mirovni naponi hrvatskoga vodstva i međunarodne zajednice od 1991. do Oluje bili uzaludni, jer vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj, što je razvidno i iz prethodno navedenih izvora, nije

Dokumenti srpske strane nedvojbeno potvrđuju namjeru vodstva pobunjenih Srba da već 1991. na dijelu teritorija Republike Hrvatske stvore srpsku državu i ujedine se s Republikom Srpskom, a zatim i sa Srbijom, odnosno Saveznom Republikom Jugoslavijom" ili da ostanu u tzv. krnjoj Jugoslaviji. Jednako tako, svjedoče da od te namjere nisu odustali ni početkom kolovoza 1995., dakle, neposredno uoči Oluje

Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović potpisuju Splitski sporazum o zajedničkoj obrani

Izvori pokazuju da su svi mirovni naponi hrvatskoga vodstva i međunarodne zajednice od 1991. do Oluje bili uzaludni, jer vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj nije ni pomišljalo na mirnu reintegraciju okupiranoga hrvatskoga teritorija u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske. Pritom su odbijali i maksimalno kompromisna rješenja, kao što je bio Plan Z-4 kojim je međunarodna zajednica Srbima u Hrvatskoj jamčila poštovanje najviših standarda kad je riječ o pravima nacionalnih manjina, pa čak i svojevrsnu državu u državi na dijelu teritorija gdje je srpsko stanovništvo bilo u većini

ni pomišljalo na mirnu reintegraciju okupiranoga hrvatskoga teritorija u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske. Pritom su odbijali i maksimalno kompromisna rješenja, kao što je bio Plan Z-4 kojim je međunarodna zajednica Srbima u Hrvatskoj jamčila poštovanje najviših standarda kad je riječ o pravima nacionalnih manjina, pa čak i svojevrsnu državu u državi na dijelu teritorija gdje je srpsko stanovništvo bilo u većini. Dokumenti pokazuju da je među vodećim političarima i vojnim zapovjednicima u "RSK" prevladavalo mišljenje da "srpski narod u Krajini nema perspektive za svoj opstanak ni u kakvoj varijanti hrvatske države", odnosno da je "svaka druga opcija ili alternativa koja zagarantira 'suživot', 'specijalni status' ili autonomiju u ustaškoj Hrvatskoj (srpskom, op. a.) narodu neprijateljska, neprihvatljiva i zlonamerna", da "ne dolazi u obzir da Krajina bude dio Hrvatske", da je "RSK" samo deo ukupne srpske zemlje, kojoj je matica i centar u Beogradu", da je glavni cilj vodstva "RSK" "stvaranje samostalne države", a potom i postizanje "krajnjeg rešenja" - stvaranja "Saveza Srpskih zemalja" – "jedinственe države sa jednim predsjednikom i jedinstvenom vladom te brisanje rijeke Une kao bilo kakve granice između jednog naroda", a potom i "brisanje rijeke Drine kao bilo kakve granice između Srba". Zapravo, sadržaj brojnih srpskih dokumenata koji pokazuju zašto su svi mirovni pregovori propali i potvrđuju da tadašnje vodstvo pobunjenih Srba nikada ne bi pristalo na mirnu reintegraciju u ustavnopravni poredak RH, može se sažeti u sljedećim izjavama najviših dužnosnika "krajinske" paradržave

iz 1991. i 1995.: - "predsjednik Vlade SAO Krajine" Milan Babić, 1991.: ... "Uvjeravam vas da ćemo mi u Krajini prije izginuti ili se iseliti iz Krajine u Evropu nego što ćemo pristati na bilo kakav život u bilo kojoj državi Hrvatskoj. Za ovaj svoj stav ja imam potvrdu u plebiscitarnoj, stoprocentno izraženoj, volji srpskog naroda u Krajini. Tu volju, da vas podsetim na tu činjenicu, do sada smo dva puta ispitivali".

- "predsjednik Republike Srpske Krajine" Milan Martić, 8. veljače 1995.: "Za prihvatanje koncepcije tzv. mirne reintegracije Krajine u Hrvatsku, smijemo li mi na [to] pristati? (...) Život u Hrvatskoj bio bi gori od svakog rata. Život u Hrvatskoj – zar bi to bio život? Odmah potom, 10. veljače 1995., Milan Martić je na "referisanju o borbenoj gotovosti Srpske vojske Krajine" u Kninu izjavio: "Rat između RH i RSK mora se završiti pobedom jedne i porazom druge strane. Dok se to ne desi, rat se neće i ne može završiti."

Dramatičan položaj Bihaća

Tako se, zbog isključive odluke srpskoga vodstva da ne želi živjeti u Republici Hrvatskoj, nego samo u srpskoj državi, vojna opcija nametnula kao jedini način na koji je Hrvatska mogla sprovesti svoje legitimno pravo na teritorijalnu cjelovitost, potvrđenu međunarodnim priznanjem u siječnju 1992. i primanjem u članstvo Organizacije Ujedinjenih naroda u svibnju iste godine, te rezolucijama UN-a (815/1993, 847/1993, 871/1993, 908/1994, 947/1994, 958/1994, 981/1995, 994/1995 itd.). Možda se Oluja i dalje mogla odgađati, a pregovori s predstavnicima pobunjenih Srba nastaviti, da srpske snage potkraj srpnja 1995. nisu bile pred velikim vojnim uspjehom - osvajanjem Bihaća, koji su Ujedinjeni narodi u svibnju 1993. proglasili "zonom sigurnosti" (Rezolucija VS UN-a br. 824., 6. svibnja 1993.).

Uz dokumente "RSK", o teškoj vojnoj situaciji i dramatičnom stanju u Bihaću svjedoče i Izvješća Komande 5. korpusa ABiH poslana iz Bihaća Glavnom stožeru HV-a i Veleposlanstvu BiH u Zagrebu. U izvješću GSHV-u od 21. srpnja 1995. "komanda 5. korpusa Armije BiH" navodi da je korpus pretrpio "velike gubitke u živoj sili i značajan gubitak teritorije", da su "zalihe municije i borbenih sredstava ispod kritičnog nivoa", te da "pri ovakvom tempu

napada agresora, može pružati organizovanu odbranu u naredna dva do tri dana". Istoga dana, u pismu koje je poslao predsjedniku Republici Hrvatske Franji Tuđmanu, tadašnji načelnik bihačke općine Adnan Alagić navodi da se "dramatičan položaj iz sata u sat uslo-žnjava jer je humanitarna situacija još od ranije katastrofalna", da su zabilježeni prvi slučajevi umiranja od gladi, da je "sudbina oko 180.000 stanovnika unsko-sanskog kantona neizvjesna", da će se "boriti bez obzira na cijenu i neodlučnost međunarodne zajednice", te da "jedinu nadu polažu u naše hrabre borce i prijateljski hrvatski narod". Dva dana poslije, 23. srpnja, Komanda 5. korpusa ABiH upoznala je Glavni stožer HV-a da se stanje pogoršalo i izmahnulo nadzoru, te da postoji mogućnost da bihačko područje do večeri bude rasječeno na dva dijela, "a 5. korpus razbijen". Dan poslije, Komanda 5. korpusa, Glavni stožer HVO-a Bihać i Općinski odbor HDZ-a Bihać uputili su političkim i vojnim tijelima u Zagrebu apel za pomoć. "Molimo Vas, shvatite ovu nastalu situaciju krajnje ozbiljno i poduzmite hitne i radikalne mjere u cilju spašavanja stanovništva i teritorije Unsko-sanskog kantona". U izvješću od 26. srpnja navodi se da je 5. korpus ABiH "posljednjih dana imao 700 boraca izbačenih iz stroja i da samo spajanje s HV daje realnu mogućnost opstajanja (5. korpusa ABiH i stanovnika Bihaća),

te da se to mora prezentirati "mjerodavnim organima".

Zbog toga je, da bi po drugi put (nakon zime 1994.) spasila Bihać, Hrvatska morala reagirati odlučno i žurno. Naime, osvajanjem Bihaća i zapadne Bosne srpske snage znatno bi popravile svoju stratešku poziciju, a veliko-srpska politika došla bi na korak do ostvarenja svoga konačnoga cilja. Istodobno, takvim vojnim uspjehom pobunjeni Srbi u Hrvatskoj, ali i Srbi u Bosni, podigli bi svoj tada prilično poljuljani moral. Osim zbog strateških razloga, hrvatsko vodstvo je vojnu operaciju bilo prisiljeno poduzeti baš početkom kolovoza 1995. i zato da bi spriječilo novu humanitarnu katastrofu i zločine kakve su srpske postrojbe počinile u Srebrenici u srpnju 1995. (pokolj više od 8000 Muslimana), budući da snage UN-a nisu bile u stanju zaštititi oko 180.000 stanovnika u Bihaću i okolici, koji je, da ironija bude veća, upravo VS UN-a proglasilo zonom sigurnosti. Dakako, hrvatsko vodstvo više nije smjelo odgađati Oluju ni zbog teškoga gospodarskoga stanja u Hrvatskoj, koje je zbog rascjepkanosti države i nemogućnosti komunikacije svakim danom bilo sve teže, jednako kao ni zbog brojnih proganika i izbjeglica u Hrvatskoj, koje su od 1991. čeznutljivo čekale na povratak svojim domovima i koje su zbog toga već bile na granici psihičke i materijalne izdržljivosti. Sve to treba uzeti u obzir kad se raspravlja o tome zašto je vojna opcija bila neizbježna te zašto se Oluja više nije mogla odgađati, odnosno zašto je Oluja pokrenuta baš početkom kolovoza 1995. godine. ■

Osim zbog strateških razloga, hrvatsko vodstvo je vojnu operaciju bilo prisiljeno poduzeti baš početkom kolovoza 1995. i da bi spriječilo novu humanitarnu katastrofu i zločine kakve su srpske postrojbe počinile u Srebrenici u srpnju 1995. (pokolj više od 8000 Muslimana), budući da snage UN-a nisu bile u stanju zaštititi oko 180.000 stanovnika u Bihaću i okolici, koji je, da ironija bude veća, upravo VS UN-a proglasilo zonom sigurnosti

Operacija Oluja se s pravom drži jednim od simbola Domovinskog rata. Ona je nesumnjivo najpoznatija operacija Hrvatske vojske. U Hrvatskoj je Oluja simbolični znamen kraja rata, a značila je i kraj petogodišnje frustracije koja je bila najopipljivija na blokadi prometnica i gospodarskom životarenju Dalmacije. U Bosni i Hercegovini Oluja je bila najava raspleta koji je doista brzo došao a koja je najupečatljivija na svršetku više od četiri godine duge agonije *bihačkog džepa* što joj daje važnu humanitarnu značajku...

OLUJA - BITKA S

Pred početak operacije snage UNCRO obaviještene su preko časnika za vezu da operacija počinje. U 5 sati 4. kolovoza, glavina HV-a ojačanog specijalnim snagama MUP-a RH krenula je u napad

Od dolaska i razmještaja Unprofora u Hrvatskoj su vođeni intenzivni politički pregovori o uključivanju RSK – područja pod nadzorom pobunjenih Srba u pravni sustav Republike Hrvatske. Pregovori su donijeli mali pomak s kojim hrvatsko vodstvo nije moglo biti zadovoljno.

U kasnu jesen 1994. ratna događanja u BiH, posebno sudbina Bihaća u kojem je okruženi 5. korpus ABiH bio u vrlo teškom položaju i pod stalnim pritiskom vojnih snaga hrvatskih i bosansko-hercegovačkih Srba, pogodovala su Hrvatskoj da se angažira oko pružanja pomoći okruženom gradu koji su Ujedinjeni narodi proglasili zonom sigurnosti. Za Hrvatsku je održanje Bihaća bilo važno jer je onemogućavalo

potpuni dodir vojske pobunjenih hrvatskih Srba (Srpske vojske Krajine) i Vojske Republike Srpske (VRS). U slučaju gašenja tog džepa obje srpske vojske dobile bi dio snaga koje su se mogle angažirati na drugim dijelovima ratišta što bi znatno otežalo položaj Hrvatske ali i nesrpskih dijelova BiH.

Operacije Cincar, Skok-2, Bljesak i Ljeto-95

Početak studenog 1994. Hrvatsko vijeće obrane (HVO) je poduprlo napade Armije BiH na VRS u jugozapadnoj Bosni i u operaciji Cincar oslobodilo veći dio Kupreške visoravni. To je omogućilo uporabu dijelova hrvatskih snaga na Livanjskom polju. Od studenog 1994. do svibnja

1995. Hrvatske snage su djelatnom obranom i s nekoliko kratkih ali vrlo učinkovitih napada potiskivale srpske snage u dubinu Livanjskog polja prema Bosanskom Grahovu.

Nakon sustavnog višemjesečnog hladnog tuša hrvatskih snaga na Livanjskom polju, početkom svibnja slijedio je novi udar u Hrvatskoj, na području zapadne Slavonije uspješno je izvedena operacija Bljesak. Oslobođanje zapadne Slavonije bio je težak udarac za RSK. Njezin čelnik Mile Martić u pismu predsjed-

Tražena je vojna pomoć u jednom dijelu i dobivena. Zapovjednika vojske generala Čeleketića je zamijenio novi zapovjednik general-potpukovnik Mile Mrkšić poznat kao zapovjednik Operativne skupine JNA koja je u studenom 1991. zauzela Vukovar. Mrkšić je poboljšao ustroj SVK tako što je osnovao Korpus specijalnih jedinica po uzoru sličnom onom u Vojsci Jugoslavije. Prva operativna zadaća novog srpskog zapovjednika bila je nastavak napada na Bihać

U prvim satima nakon napada predsjednik RH dr. Franjo Tuđman uputio je poruku hrvatskim građanima srpske nacionalnosti. Pripadnike srpske paravojske pozvao je da predaju oružje, uz jamstvo da će im biti udijeljena amnestija prema hrvatskim zakonima. Svi oni koji nisu djelatno sudjelovali u pobuni pozvani su da ostanu kod svojih kuća i bez straha dočekaju hrvatsku vlast

VIH BITAKA

niku Republike Srbije Slobodanu Miloševiću, napisat će da "tragedija koja je zadesila srpski narod najnovijom agresijom Hrvatske na zapadnu Slavoniju ima teške i nesagledive posljedice po rješenje cjelokupnog srpskog pitanja. Ne samo da je izgubljen teritorij i ne samo da je stradalo na stotine civila, ono što u ovom času užasa nespokoj čini još i većim je toliko prošireno uvjerenje kod naroda da je srpsko pitanje izdano, i to od strane samih Srba. Duž cijele Krajine širi se glas o njejoj predaji; ljudi sa nevjericom konstatuju da nas je zaboravila i Srbija i Republika Srpska. U mnogim selima i gradovima narod se pakuje i sprema za iseljavanje".

kao izraz nastojanja da se "riješi" problem bošnjačkih džepova u BiH kao što će to napraviti u Srebrenici, ali i reakcija na djelovanje hrvatskih snaga u lipnju na Livanjskom polju. U prvoj je polovici lipnja provedbom napadnog boja Skok-2 u potpunosti postignut nadzor nad Livanjskim poljem i izbilo se pred Glamoč i Bosansko Grahovo. Time je izravno ugrožena prometnica Bosanski Petrovac – Drvar – Strmica – Knin što je zaprijetilo potpunoj prometnoj izolaciji zapadnih dijelova Krajine. U tim okolnostima uništenje bihačkog džepa je bilo strateško pitanje jer je uspjeh omogućavao oslobođanje značajnih snaga obje srpske vojske.

Kronologija događanja uoči i tijekom VRO Oluja

29. studenoga do 24. prosinca 1994. - operacija Zima '94

Cilj hrvatskih postrojbi bio je oslabiti srpsku ofenzivu na Bihać i osigurati povoljan strateški prostor za oslobađanje okupiranih dijelova Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Hrvatske snage ovladale su većim dijelom Livanjskog polja, no neprijatelj je i dalje s Dinare i Staretine mogao nadzirati aktivnosti u Livanjskom polju i ugroziti oslobođeni teritorij.

Početak 1995. - predložen Plan Z-4

Međunarodna zajednica (SAD, Rusija, Njemačka, Velika Britanija) predložile su Plan Z-4 o političkom rješenju krize u Hrvatskoj. Hrvatska strana imala je ozbiljnih primjedbi na Plan, a Srbi u Kninu nisu ga željeli ni razmotriti. Pod srpskom okupacijom tada je bilo oko 20% teritorija RH.

1. travnja 1995. - UNCRO preuzima nadzor granica RH

Odlukom Vijeća sigurnosti UN-a (Rezolucija 981) UNPROFOR u RH postaje UNCRO i preuzima obvezu nadzora međunarodno priznatih granica RH.

7. travnja 1995. - akcija Skok-1

Cilj hrvatskih postrojbi bio je zauzeti povoljnije položaje na Dinari u područjima Crvene grede i Zeleno brdo, približiti se selima Uništa i Cetina te onemogućiti protunapad neprijatelja iz smjera sela Uništa. Hrvatske postrojbe oslobodile su na planini Dinari iznad Knina područje širine 15 km, a dubine 5 km i stavile pod kontrolu zaleđe Knina. Pokušaji neprijatelja da u protunapadima vrati izgubljeno područje nisu uspjeli. Nakon akcije Srbi su pojačali obranu oko Bosanskog Grahova.

1. - 3. svibnja 1995. - vojno-redarstvena operacija Bljesak

Bljesak je imao cilj osloboditi okupirani teritorij u zapadnoj Slavoniji, razbiti neprijateljske snage na zapadnoslavonskom području, otvoriti autocestu Zagreb-Lipovac, te izbiti na rijeku Savu (međunarodno priznata granica Republike Hrvatske). Hrvatske postrojbe u operaciji su oslobodile zapadnu Slavoniju i Posavinu (oko 600 km četvornih) i ostvarile sve zadane ciljeve.

Zbog ugroze Bihaća u Splitu su 22. srpnja 1995. hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović potpisali sporazum s kojim legaliziraju nazočnost HV u BiH. Odmah potom slijedila je operacija Ljeto-95 s kojom su hrvatske snage do 30. srpnja zauzele Bosansko Grahovo i Glamoč i njihova šira područja. Put za Knin bio je otvoren.

Posljednji politički pokušaj mirnog razrješavanja problema pobunjenih područja učinjen je 3. kolovoza 1995. u Ženevi. Hrvatsko izaslanstvo je na pregovorima zatražilo mirnu reintegraciju okupiranih područja, otvaranje svih prometnica na okupiranom području, primjenu hrvatskog Ustava na cijelom području Hrvatske, provedbu ustavnog zakona za srpsku etničku zajednicu, kojoj hrvatske vlasti jamče politička, građanska i nacionalna prava. Odgovori koji su dobiveni nisu zadovoljili hrvatsko vrhovništvo. Zadaću oslobađanja privremeno okupiranih područja RH dobila je Hrvatska vojska.

Krajina pred Oluju

Hrvatski napad pobunjene Srbe nije mogao iznenaditi. Ratno stanje na cjelokupnom području RSK proglašeno je 28. srpnja 1995. Već tada su bilježeni slučajevi iseljavanja stanovništva s okupiranih područja prema Srbiji. Osim vojske za hrvatski napad su se pripremale i civilne strukture RSK. Republički

štab civilne zaštite je 2. kolovoza 1995. zapovjedio evakuaciju materijalnih dobara, arhiva, pokretnih kulturnih dobara i novčanih sredstava. Dan prije napada obavještajne strukture pobunjenih Srba su predviđale napad na dijelove okupiranog područja ali ne i na cjelokupan prostor. Sličnog su mišljenja bili i u Glavnom štabu vojske bosanskohercegovačkih Srba s tim da su oni očekivali nastavak hrvatskih napada prema Drvaru i Mrkonjić Gradu, a potom s duboko osiguranim zaleđem napad na Knin i ostatak RSK.

Oluja - zamisao operacije

Nakon oslobađanja zapadne Slavonija dio slobodnih snaga je preraspodijeljen i upotrijebljen za ojačanje zbornih područja Split, Osijek, Zagreb, Karlovac i Gospić. Intenzivne pripreme za provedbu zapovijedi tajnog naziva Oluja počele su krajem lipnja. Temeljna zamisao operacije bio je istodobni napad na zapadni dio RSK uz odsudnu obranu na području Slavonije i južne Dalmacije. Zborna područje Bjelovar imalo je zadaću obrane državne granice na rijeci Savi.

Zadaća Zbornog područja Zagreb bila je da brzo prodre u raspored 39. banijskog korpusa SVK neutralizira njegove topničko-raketne sustave i spriječi razaranje industrijskih kapaciteta i gradova koji su im bili u dometu. Nakon odbacivanja korpusa od Siska i oslobađanja

Pripadnici 1. gardijske brigade Tigrovi

Gromovi u oslobođenoj Glini

Petrinje, Kostajnice i Gline, trebalo je dovršiti oslobađanje Banovine i na širem području sela Obljaj i Žirovac spojiti se sa snagama 5. korpusa ABiH. Po izlasku na državnu granicu slijedio bi prijelaz u obranu i uništenje zaostalih srpskih snaga.

Nekoliko dana prije operacije za djelovanje na sektoru Banovine određeno je i ZP Bjelovar koje je prema ranijim planovima trebalo provesti obranu državne granice na rijeci Savi. Njegova zadaća bila je da nasilno prijeđe rijeku Savu, razbije srpske snage na desnoj obali, oslobodi Dubicu i izbije na prometnicu Dubica – Sunja, te nastavi napad dolinom rijeke Une na smjeru Dubica – Kostajnica i Dubica – Sunja do spajanja sa snagama Zbornog područja Zagreb.

Zborno područje Karlovac s ojačanjima iz zbornih područja Bjelovar i Zagreb i podstožernim postrojbama Glavnog stožera HV-a imalo je zadaću da u početnoj fazi operacije neutralizira srpske topničko-raketne sustave i spriječi njihovo djelovanje po urbanim i industrijskim područjima, brzo prodre kroz obrambenu crtu 21. kordunskog korpusa SVK, potom forsira rijeke Kupu i Koranu, odsiječe Turanj i razbije protivnika na pravcu Karlovac-Vojnić, a na pravcu prema Plaškom, okružiti ga i zajedničkim djelovanjem sa zbornim područjima Gospić i Zagreb bude pripravno za oslobađanje cjelokupnog područja Korduna. Zadaća zbornog područja bila je zahtjevna jer nije imao profesionalnih snaga i jer je na Kordunu bila glavnina Korpusa specijalnih jedinica i jedne mješovite artiljerijske brigade podređene izravno Glavnom štabu SVK u Kninu.

Zadaća Zbornog područja Gospić bila je razbiti 15. lički korpus SVK i spojiti se sa snagama 5. korpusa ABiH na crti Korenička Kapela - Tržačka Raštela. Za provedbu zadaće ZP je ojačano sa specijalnim postrojbama MUP-a iz dvije policijske uprave, dvije brigade HV-a od kojih je jedna bila 1. gardijska i satnijom ABKO.

Zborno područje Split dobilo je zadaću razbiti 7. sjevernodalmatinski korpus SVK i osloboditi okupirana područja Dalmacije. Ojačano je sa 7. gardijskom brigadom, bojnom 9. gardijske brigade, postrojbama MUP-a, te pričuvnom brigadom i bitnicom haubica iz Zbornog područja Zagreb.

Zadaća Zbornog područja Osijek s ojačanjima iz unutrašnjosti zemlje bila je obrana prema planu Fenix, a Južnog bojišta prema planu Maestral. Zadaća ZP Osijek bila je zahtjevna zbog taborovanja dijelova Novosadskog i Korpusa specijalnih jedinica Vojske Jugoslavije u Vojvodini i Srijemu. Obrana je postavljena na dva obrambena pojasa koja su posjele pričuvne postrojbe dok su dvije gardijske brigade bile u operativnoj pričuvi sa zadaćom protunapada na srpske snage u slučaju da one probiju hrvatsku crtu obrane.

Zamisa o obrane pobunjenih Srba

Obrambena operacija SVK Gvozd predviđala je u dvije etape, u prvoj, odsudnom obranom očuvati teritorijalni integritet RSK, spriječiti iznenađenje i odsijecanje dijelova teritorije, razvlačiti hrvatske snage, nanositi im gubitke i stvoriti uvjete za ofenzivno djelovanje. Sedmi sjevernodalmatinski korpus imao je zadatak da u protuudaru odsječe promet-

4.-11. lipnja 1995. - akcija Skok-2

Akcijom su hrvatske snage oslobodile istočnu i zapadnu stranu Livanjskog polja, približile se Bosanskom Grahovu i stvorile uvjete za topničko djelovanje te stabilizirale bojišnicu od Dinare do Kupresa. Hrvatske postrojbe potisnule su neprijatelja prema Bosanskom Grahovu i Glamoču, te ovladale Crnim Lugom, Malim i Velikim Šatorom. Time je Livanjsko polje u cijelosti osigurano za manevarski prostor hrvatskih postrojbi. Glamoč se našao u poluokruženju, a oslabljen je pritisak srpskih postrojbi na Bihać. Pod nadzor hrvatskog topništva stavljena je važna komunikacija Glamoč-Bosansko Grahovo u BiH te Cetinska dolina i Vrličko polje u Hrvatskoj.

17. srpnja 1995. – Brijunski sastanak

Na Brijunima je održan sastanak najviših vojnih dužnosnika i zapovjednika zbornih područja s predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom na kojem je razmotrena vojno-sigurnosna situacija u zemlji.

19. srpnja 1995. - snažni napadi na Bihać

Srpske postrojbe, među kojima i postrojbe Srba iz Hrvatske, pokrenule su snažnu ofenzivu na rezolucijom UN-a zaštićeni Bihać. Osvajanjem Bihaća srpska strana ostvarila bi važan strateški uspjeh, a došlo bi i do velike humanitarne katastrofe jer su u Bihaću bile brojne izbjeglice

22. srpnja 1995. – Splitski sporazum

U Splitu se sastaju predsjednik RH dr. Franjo Tuđman, predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, predsjednik Federacije BiH Krešimir Zubak i predsjednik Vlade BiH dr. Haris Silajdžić i potpisuju Deklaraciju o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona, zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanju političkog rješenja u skladu s naporima međunarodne zajednice.

25.-30. srpnja 1995. - operacija Ljeto '95.

Hrvatske postrojbe kreću u oslobađanje Bosanskog Grahova i Glamoča. Cilj je prekinuti prometnu vezu Knin-Drvar, zaustaviti srpski napad na Bihać i stvoriti preduvjete za oslobađanje Knina i ostalih okupiranih dijelova Hrvatske. Hrvatske snage napale su iz pravca Crni Lug-Bosansko Grahovo te Šator-Glamoč. Oslobađanjem Bosanskog Grahova 28. srpnja te Glamoča 29. srpnja pobunjeni Srbi u sjevernoj Dalmaciji dovedeni su u poluokruženje i ograničena im je komunikacija.

3. kolovoza 1995. - pregovori u Genthodu kod Ženeve

U mjestu Genthodu pokraj Ženeve započnu pregovori između predstavnika hrvatskih vlasti i pobunjenih Srba. Vodstvo pobunjenih Srba odbilo je hrvatski prijedlog o mirnoj reintegraciji. Istog dana srpsko topništvo napada šire područje Dubrovnika u kojem smrtno stradaju civili.

4. kolovoza 1995. - počela VRO Oluja

U 5 sati ujutro započela je vojno-redarstvena operacija Oluja. Napadne aktivnosti započele su u zonama odgovornosti pet zbornih područja - Bjelovar, Zagreb, Karlovac, Gospić i Split. Na početku operacije Hrvatsko ratno zrakoplovstvo uništilo je neprijateljsko radiorelejno čvorište Čelavac te središta veze na Petrovoj i Zrinskoj gori. Hrvatske snage krenule su u prodor iz 30 pravaca ovladavajući golemim prostorom i dovodeći neprijatelja u poluokruženje ili okruženje. U prvim prijepodnevним satima dubina prodora OSRH iznosila je između 5 i 15 kilometara. Već prvoga dana izvedeno je 80 posto svih planiranih borbenih zadaća. U poslijepodnevним satima oslobođen je Sveti Rok i ostala mjesta na pravcu napada, ovladano je prijepojem Mali Alan i Tulovim gredama na Velebitu.

5. kolovoza 1995. - oslobođen hrvatski kraljevski grad Knin

Početkom dana oslobođene prometnice Medak-Gračac, Plaški-Slunj i Benkovac-Knin, čime je otvorena mogućnost daljnjeg nastupanja. Nakon što su oslobodile Kninsku Plješevicu sa sjeverne i Žitnić s južne strane, hrvatske snage su tijekom jutra ušle u Knin. Već drugog dana operacije na kninskoj tvrđavi zavijorila je 20-metarska hrvatska zastava, koju su zajednički podigli pripadnici 4. i 7. gardijske brigade. Oslobođeni Gračac i Lovinac, zračna luka Udbina te Primišlje, čime je otvoren put prema Slunju. Oslobođeni su Lički Osik,

Predsjednik dr. Franjo Tuđman s najužim vojnim suradnicima prati tijek operacije Oluja

nicu Šibenik-Biograd, izbije na more i utvrdi dostignutu crtu. Ratna zadaća 11. slavonsko-baranjskog korpusa SVK osim odsudne obrane

u Baranji bila je napad u istočnoj Slavoniji i zapadnom Srijemu, blokiranje Osijeka i Vinkovaca i stvaranje mostobrana na pravcu Mirkovci - Županja. Sa stvorenog mostobrana planirana je ofenziva na glavnom pravcu Privlaka - Županja, odsijecanja Spačvanskih šuma i izlazak na rijeku Savu radi spajanja sa snagama Vojske Republike Srpske koje su trebale razbiti HVO u širem području Orašja. Završni dio operacija bilo je razbijanje odsječenih snaga u širem području Spačvanskih šuma i prelazak u obranu. Zrakoplovnu potporu trebalo je pružati zrakoplovstvo Vojske Jugoslavije. Posebnim aneksom bila je predviđena i uporaba jedne operativne skupine Vojske Jugoslavije koja se sastojala od dvije oklopne, jedne me-

hanizirane, dvije motorizirane, jedne mješovite topničke

briga-
de i
ne-
koliko
manjih postrojbi.
Bar na papiru Srbi
su imali veliku vjeru
u svoje snage jer su

predvidali da mogu izdržati hrvatski napad 15 do 20 dana. To vrijeme trebalo je biti dovoljno za uključivanje u sukob Vojske Jugoslavije i Vojske Republike Srpske.

Hrvatska vojska je za operaciju imala 127 tisuća ljudi, od kojih je dio imao iza sebe višemjesečno bojno djelovanje na planini Dinari, Livanjskom i Glamočkom polju, kao i zapadnoj Slavoniji. Vojna sila pobunjenih Srba procijenjena je na oko 40 tisuća ljudi što je bilo približno točno.

Odnos u živoj sili bio je 3:1 u korist HV-a i bio je točan. U teškom naoružanju (topništvo i oklopništvo) odnos je bio izjednačen ili je čak bio u korist SVK.

Takav odnos snaga pretpostavljao je zahtjevnu za-

daću pred HV, pod pretpostavkom da SVK pruži žestok i dugotrajan otpor.

Pred početak operacije snage UN-CRO obaviještene su preko časnika za vezu da operacija počinje. U 5 sati 4. kolovoza, glavnina HV-a ojačanog specijalnim snagama MUP-a RH krenula je u napad. U prvim satima nakon napada predsjednik RH dr. Franjo Tuđman uputio je poruku hrvatskim građanima srpske nacionalnosti. Pripadnike srpske paravojske pozvao je da predaju oružje, uz jamstvo da će im biti udijeljena amnestija prema hrvatskim zakonima. Svi oni koji nisu djelatno sudjelovali u pobuni pozvani su da ostanu kod svojih kuća i bez straha dočekaju hrvatsku vlast.

Sektor Dalmacija

U odnosu na ostale hrvatske operativne sastave, operacija ZP Split imala je dvije specifičnosti. Prvo, provedena je pod imenom Kozjak-95 a ne Oluja. Drugo, snage su bile podijeljene na četiri operativne skupine koje su nosile imena prema pravcima napada, odnosno mjestima s kojih su počele operaciju. Operativne grupe su se zvale: Zadar, Šibenik, Sinj i Sjever. Glavni pravci napada bili su: Bosansko Grahovo – Knin na kojima su napadale 4. i 7. gardijska brigada kao najjače snage zbornog područja te pravac Jasenice – Miškovci i Uniški Doci – Unište – Kijevo. Najveći broj snaga ipak je bio na nekom od ukupno osam pomoćnih pravaca. Dan prije početka operacije, 3. kolovoza, snage HVO-a napale su bosanskohercegovačke Srbe na pravcu Glamoč – Vitorog sa svrhom vezivanja i skrivanja stvarnih namjera HV.

Tijekom prvog dana operacije, 4. kolovoza, snage ZP Split probile su crtu obrane Kninskog korpusa SVK na svim pravcima napada i ovladale crtom u dubini od 4 km od polaznih položaja. Snage MUP-a na Velebitu sa snagama 2. bojne 9. gardijske brigade zauzele su dominantne kote Tulove grede i

Obrovac, Benkovac, Drniš, Škabrnja, Kijevo, Vrljika, Karin, Zemunik Gornji, Plaški, Saborsko, Lička Jesenica, Rakovica...

6. kolovoza 1995. - spajanje HV-a i 5. korpusa Armije BiH

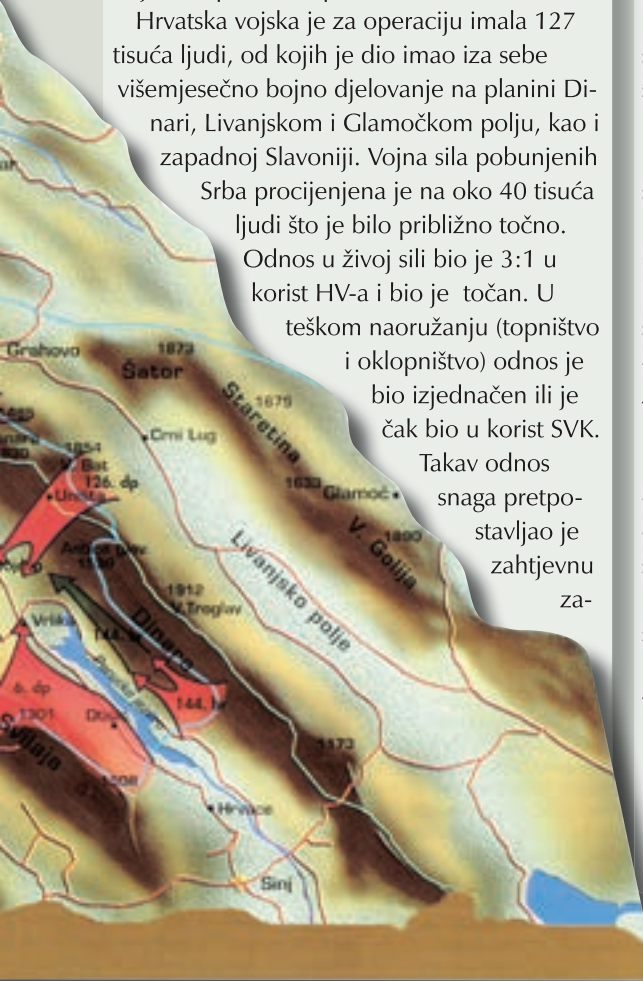
U jutarnjim satima odvijale su se operacije kojima su oslobođeni Petrinja, Plitvice i Plitvička jezera. Razbijeni su neprijateljski 15. lički korpus i 39. korpus, u isto vrijeme 21. kordunski korpus našao se u potpunom okruženju Hrvatske vojske. Tijekom dana oslobođena je Hrvatska Kostajnica, Glina, a u državnom poredak RH vraćeni su i Korenica i Slunj. Preko Rakovice hrvatske snage forsiraju spajanje s 5. korpusom Armije BiH. Oko 15 sati kod Tržačkih Raštela, na granici dviju država sastaju se zapovjednici 1. gardijske brigade HV-a i 5. korpusa ABiH, general-bojnik Marijan Mareković i general Atif Dudaković. Bihaćko područje je spašeno, a Hrvatska vojska izbjela je na svoje međunarodno priznate granice.

7. kolovoza 1995. - sve veće borbene operacije uspješno završene

Oslobođeni su Cetingrad, Gornji i Donji Lapac, Veljun, Krnjak, Vojnić, Topusko, Turanj, Gornji i Donji Lapac. Načelnik GS OSRH Zvonimir Červenko je na širem području Vojnić-Vrginmost-Glina-Kostajnica-Dvor zapovjedio prekid vatre kako bi se 21. kordunski korpus predao. No, to nije učinjeno, pa su djelovanja nastavljena. U 18 sati, 85 sati nakon početka operacije, hrvatski ministar obrane Gojko Šušak izjavio je da su sve veće borbene operacije uspješno završene i da Hrvatska vojska kontrolira granicu s BiH.

8. kolovoza 1995. - predaja 21. kordunskog korpusa

Pokraj Topuskog oko 14 sati provedena je predaja 21. kordunskog korpusa koju je potpisao njegov zapovjednik pukovnik Čedomir Bulat. Ona je značila i kraj operativnog dijela operacije Oluja. Nastavljaju se aktivnosti na slamanju ostatka razbijene neprijateljske vojske i HV ulazi u Srb, a dan poslije i u Vrginmost i Dvor na Uni.

Poslijepodne 6. kolovoza 1. gardijska brigada se u području sela Tržička Raštela spojila sa snagama 5. korpusa ABiH

Mali Alan. Na kraju prvog dana operacije stvoreni su povoljni uvjeti za oslobađanje Knina i odsijecanje 7. sjevernodalmatinskog korpusa SVK. U nastavku operacije, 5. kolovoza prijepodne, postignut je najveći uspjeh operacije, 7. gardijska brigada je sa snagama 4. gardijske brigade oslobodila Knin. Sjevernodalmatinski korpus SVK bio je potpuno razbijen, a od većih mjesta oslobođeni su: Vrlika, Drniš i Benkovac. Razbijene srpske snage povukle su se prema Lici i Bosni. Do kraja dana ZP Split je praktično proveo u djelo glavninu svojih zadaća. Crta selo Otrič – Strmica dostignuta je 7. kolovoza a dan poslije na pravcima Otrič - Srb i Knin - Srb snage HV su izbile na državnu granicu. Slijedilo je utvrđivanje, prestrojavanje snaga i čišćenje oslobođenog prostora.

Sektor Lika

Prvog dana operacije Zborno područje Gospić je napalo na osam pravaca i uspješno je ovladalo dominantnim kotama u zahvatu crte bojišnice, presjeklo dio komunikacijskih pravaca i do kraja dana zauzelo Dabar, veći dio prijevoja Ljubova i ugrozilo Novi Lički Osik.

Petog kolovoza hrvatske snage su nastavile uspješno operaciju, oslobodile Ljubovo i njegovo širo područje, Ličku Jasenicu, Saborsko, Novi Lički Osik i Ostrovicu. Izbile su na prometnicu Plitvička jezera – Slunj i pred Korenicu, a Vrhovine su okružene. Specijalne snage MUP-a ovladale su komunikacijskim čvorištem Gračac. Sljedećeg dana, 6. kolovoza Specijalne postrojbe MUP-a ovladale su Malovanom i Bruvnom. Snage ZP Gospić uspješno su nastavile napad na cijeloj fronti i ovladale su crtom s. Mogorić - s. Bjelopolje - Titova Korenica - Plitvički Ljeskovac. U večernjim satima postignut je spoj sa snagama 5. korpusa ABiH kod Grabovca i Prijeboja. Oslobođena je Korenica, Vrhovine,

Ce-

tingrad, Krbava i Udbina, Barlete, Vrebac, Mogorić, Ploča i Pločanski Klanac. Iz sastava Zbornog područja Gospić izišla je 1. gardijska brigada i krenula prema Slunju.

Četvrtog dana operacije nastavljeno je napredovanje prema državnoj granici. Dio snaga provodio je čišćenje područja, asanaciju i prikupljanje ratnog plijena. Oko 18 sati postrojbe ZP Gospić u suradnji sa specijalnim postrojbama MUP-a RH oslobodile su Donji Lapac i izbile na državnu granicu, a usput je oslobođen Mazin, Dobroselo i Gornji Lapac. S time je zadaća ZP Gospić bila završena. Oslobođen je cijeli prostor u pojasu Zbornog područja. Specijalne postrojbe MUP-a do 19 sati zauzele su Kulen Vakuf i zaposjele otporne točke u širem području mjesta. Sljedećih dana organizirana je obrana državne granice, čišćenje oslobođenog prostora, a sanirano bojište, prikupljena stoka i izvlačeno oštećeno naoružanje i oprema.

Sektor Kordun

Prvog dana operacije snage na ogulinskom dijelu bojišta okružile su Plaški i stavile pod nadzor prometnicu Slunj - Primišlje - Perjasica. Na karlovačkom dijelu bojišnice odstupilo se od prvobitnog plana prelaska Kupe te je napad usmjeren u međuriječje Mrežnice i Korane na pravac prema selu Krnjku i dalje prema Vojniću. Petog kolovoza oslobođeni su Plaški, Primišlje i međuriječje Korane i Mrežnice. Istodobno su snage 5. korpusa A BiH i HVO iz bihačkog džepa presjekle prometnicu Slunj - Titova Korenica čime je 21. kordunski korpus ostao bez moguće odstupnice prema Lici. Poslijepodne 6. kolovoza 1. gardijska brigada se u području sela Tržička Raštela spojila sa snagama 5. korpusa ABiH. Brigada je potom nastavila prema Slunju koji je oslobodila zajedno sa snagama Zbornog područje Karlovac s ogulinskog dijela bojišta. Na karlovačkom dijelu bojišnice ovladano je crtom: Barilovići - Kosijersko selo - Brezova Glava i Skradinska Gora - selo Božići - Krnjak s kojih nastavljaju napadna djelovanja pravcem: Brezova Glava - Babina Gora - selo Vukmanići.

Sedmog kolovoza oslobođeno je Kamensko, Tušilović, Krnjak, Veljun i Vojnić. Snage Fikreta Abdića oko Cazina našle su se u rasulu pa su u popodnevnim satima sa šireg prostora Velike Kladuše pred Vojnić stigle skupine od više tisuća muslimanskih izbjeglica, civila i naoružanih osoba. Snage ZP Karlovac provode blokadu skupine neposredno po ulasku u Vojnić.

Prelazak rijeke Save

Tijekom 8. kolovoza snage ZP Karlovac čistile su područje sjeverno od prometnice Vojnić-Vrginmost. Sljedećeg dana čišćeno je područje na pravcu Banski Kovačevac – Vrginmost – Vojnić – Đeparovac – Gejkovac – Katinovac, a 1. gardijska brigada prodrla je na pravcu Vrginmost - Katinovac što je dovelo do potpunog okruženja Petrove gore. Dio snaga ZP Karlovac angažiran je na nadzoru državne granice, a dio na čišćenju Petrove gore.

Sektor Banovina

Prvog dana operacije, 4. kolovoza snage ZP Bjelovar uspješno su forsirale rijeku Savu na odsjeku Jasenovac - Drenov bok i prodrle dva kilometra u bojni raspored srpskih snaga na pravcu prema Hrvatskoj Dubici. Snage

Predaja 21. kordunskog korpusa

lovac koje su uspješno završile operaciju na pravcu Ogulin - Slunj. Njihova zadaća bila je zaštita zaleđa i lijevog boka 1. gardijske brigade HV koja je nakon spajanja sa snagama 5. korpusa ABiH sa širem područja Rakovice usmjerena u napad prema Vojniću.

Ujutro 7. kolovoza načelnik Glavnog stožera HV Zvonimir Červenko zapovjedio je prekid paljbe u području Vojnić - Vrginmost - Glina - Kostajnica – Dvor jer su to tražili pobunjeni Srbi iz 21. kordunskog korpusa koji se povukao na Banovinu. ZP Zagreb je morao pripremiti postrojbu jačine brigade koja je do 7 sati u pratnji UNCRO-a trebala

ZP Zagreb ušle su glavnim dijelom snaga u zonu razdvajanja i ovladale dijelom prometnice Petrinja - Glina.

Do kraja dana HV je na Banovini stvorio uvjete za oslobađanje Dubice.

Petog kolovoza 1995. ZP Zagreb i ZP Bjelovar stvorili su operativne uvjete za oslobađanje Kostajnice i odsijecanje snaga Banijskog korpusa.

U jutarnjim satima 6. kolovoza snage ZP Zagreb oslobodile su Petrinju i veći broj sela, a u večernjim satima istog dana oslobođena je i Kostajnica, te su stvoreni operativni uvjeti za prodor smjerom Kostajnica - Dvor i Petrinja - Glina - Dvor. Istog je dana ZP Bjelovar završio napadni dio operacije i prešao na utvrđivanje dostignute crte i osiguranja državne granice, kao i čišćenje oslobođenih područja između rijeke Save i Une. Na područje Banovine ušao je dio snaga ZP Kar-

izvršiti hodnju od Hrvatske Kostajnice do Dvora, razmjestiti se u širem području mjesta, i blokirati ga te dopustiti prijelaz preko mosta samo nenaoružanim osobama. Sve oružje i vojna oprema u nazočnosti UNCRO-a trebala se predati HV-u. Brzo se pokazalo da je to varka s kojom su Srbi pokušavali dobiti na vremenu pa je prijepodne načelnik Glavnog stožera HV povukao zapovijed o prekidu paljbe i zapovjedio produženje djelovanja radi "razbijanja neprijatelja na području Banovine i izbijanja na državnu granicu Republike Hrvatske u skladu s prije izdanim zapovijedima. Napad je nastavljen i tijekom dana su oslobođena naselja: Maja, Banski Grabovac, Kraljevčani, Komogovina, Kostajnica, Kukuruzari, Majski Trtnik, Čukur i druga mjesta. Do spajanja sa snagama 5. korpusa ABiH nije došlo samo zbog propuštanja kolone srpskih izbjeglica na prometnici Glina – Maja – Gvozdansko - Dvor.

Srpske snage tijekom 8. kolovoza nisu pružale značajniji otpor hrvatskim snagama koje su nastavile napade iz pravaca od Kostajnice i Gline prema Dvoru na Uni s tim da je dio snaga odvojen za čišćenje južnih padina Zrinske gore. Operaciju je otežao velik broj civila kod sela Žirovac zbog čega je Glavni stožer HV-a zaustavio 1. gardijsku brigadu u Slavskom Polju i na ušću rječice Glinice u rijeku Glinu (selo Katinovac). Konačno je poslijepodne dogovorena predaja 21. kordunskog korpusa. Predaja oružja počela je ujutro 9. kolovoza. Izvlačenje ljudi dogovoreno je na pravcima Topusko – Glina – Sisak - autocesta Lipovac i Glina

– Žirovac - Dvor na Uni. Pred Hrvatskom vojskom stajao je još problem ostataka 39. banijskog korpusa koji su bili na području Petrove gore. Do kraja dana oslobođen je prostor Banovine u zahvatu Kostajnica – Dvor – Žirovac – Glina – Petrinja i nastavljeno čišćenje brdovitog, pošumljenog područja južno i zapadno od prometnice Glina - Dvor gdje su ostaci razbijenih srpskih snaga još pružali otpor. Tijekom večernjih sati ZP Zagreb je ovladao prilazom mosta u Bosanskom Novom i sa snagama 2. gardijske brigade proveden je spoj sa snagama 5. korpusa A BiH.

Do kraja 10. kolovoza 1995. godine postrojbe HV-a, u pojasu odgovornosti ZP Zagreb izbile su na državnu granicu Republike Hrvatske i na njoj organizirale obranu. Neraščišćena je ostala Petrova gora koju su od zaostalih dijelova SVK do 14. kolovoza očistile snage Specijalne policije i Zbornih područja Zagreb i Karlovac.

Uloga HRZ i PZO

Temeljna zadaća HRZ i PZO bila je; zrakoplovna paljbena potpora snaga kopnene vojske; izviđanje iz zračnog prostora; prevoženje zračnim putem – radi manevra kopnenih snaga i evakuacija ranjenika. Obrambeni dio zadaće bila je zaštita prostora Zagreb – Karlovac – Sisak – Kutina. HRZ i PZO je prvi put sudjelovao s cjelokupnim ljudskim i materijalnim resursima, a bojno je djelovao s cijelog teritorija Republike Hrvatske. U sklopu priprema, letačke posade su se posebno pripremale za letenje na malim visinama i u brišućem letu.

Za provedbu zadaća HRZ i PZO raspolagao je sa 17 borbenih zrakoplova, 5 borbenih helikoptera, 9 transportnih helikoptera, 3 transportna zrakoplova, jednim zrakoplovom za elektroničko izviđanje i jednim helikopterom za elektroničko-termovizijsko izviđanje.

Tijekom operacije uspješno se bojno djelovalo po planiranim objektima (centrima veze i zapovjednim mjestima srpskih postrojbi). U daljnjem tijeku operacije HRZ i PZO je djelovao prema planu i po pozivu, pa je obavio 67 borbenih letova. Za zadaću protuzračne obrane izvršeno je 50 letova bez bojnog djelovanja, a za izviđanje 7 letova zrakoplova i helikoptera. U svrhu prevoženja izvršeno je 11 helikopterskih letova u kojima je prebačeno oko 480 osoba i oko 85 tona tereta.

Za Hrvatsku vojsku Oluja je bila najveća operacija. Po vremenu izvođenja bila je nasljednik operacije Ljeto-95 i prethodnik operacije Maestral.

U operaciji Oluja izravno su sudjelovala sva zborna područja osim Zbornog područja Osijek i Južnog bojišta koji su provodili obrambeni dio operacije. U napadnom dijelu operacije sudjelovalo je pet gardijskih brigada HV, jedan gardijski zdrug, jedna gardijska bojna, 23 domobranske pukovnije, 17 brigada HV-a, tri brigade PZO, četiri središnjice za elektronsko djelovanje, dijelovi topničko-raketne brigade, dijelovi protuoklopne topničko raketne brigade, dijelovi inženjerijske brigade, topništvo za potporu i protuoklopnu borbu iz samostalnih divizijuna ekvivalenta dvije brigade, pukovnija veze, cijeli HRZ i PZO, dijelovi HRM-a (za prijevoz postrojbi) i 2500 pripadnika specijalnih postrojbi MUP RH, ukupno 127 tisuća ljudi. Gubici su bili: 196 poginulih, 1100 ranjenih (teže 572 i lakše 528), 3 zarobljena, 15 nestalih. U sedam dana operacije oslobođeno je 10.400 četvornih kilometara ili 18,4 posto ukupne površine Republike Hrvatske.

Zarobljeno je: 4112 komada pješačkog oružja, 159 ručnih bacača, 120 raznih minobacača, 98 topničkih oruđa (kalibra 76-152 mm); 6 višecijevnih lansera raketa 128 mm, 59 protuzrakoplovnih topova, 54 oklopna vozila, 22 inženjerijska stroja, 497 vojnih motornih vozila, 6 zrakoplova lovačko-bombarderskog zrakoplovstva i dr.

Općeprihvaćeno je mišljenje da je Oluja značila promjenu strateškog odnosa i uspostavu vojne ravnoteže snaga u regiji. Promjena strateškog odnosa snaga nije sporna, sporno je mišljenje o uspostavi vojne ravnoteže. Vojna ravnoteža uspostavljena je u operacijama Zbornog područja Split na Dinari i Livanjskom polju krajem 1994. i početkom 1995. Nakon Oluje više nije bilo vojne ravnoteže, postojala je neupitna vojna nadmoć Hrvatske vojske. ■

Reakcije iz svijeta na VRO Oluja

Razumijem hrvatske akcije. Čekali su četiri godine da Ujedinjeni narodi integriraju njihova područja, a Ujedinjeni narodi su podbacili kao i u Bosni. (američki senator Bob Dole, 5. kolovoza 1995.)

Hrvatska akcija za oslobađanje okupiranih teritorija je ponovno uspostavila ravnotežu u Bosni i Hercegovini. (američki predsjednik Bill Clinton, 7. kolovoza 1995.)

Smatram da se prvi put poslije mnogo mjeseci javlja mogućnost da se pregovorima dođe do mirovnoga sporazuma. (ministar obrane SAD-a William Perry, 8. kolovoza 1995.)

Intenzivni napor kroz više od tri godine za provođenje hrvatskog suvereniteta na ovom području putem pregovora su propali zbog beskompromisnoga stajališta krajinskih Srba. (glavni tajnik Ministarstva vanjskih poslova Republike Austrije Thomas Klestil)

Hrvatska je ostavila dovoljno vremena međunarodnoj zajednici da sukob razriješi pregovorima. Hrvatska se legalno odlučila za ofenzivu i ne može se uspoređivati s divljim vojškama Radovana Karadžića. (češki predsjednik Vaclav Havel)

Velika ofenziva Hrvatske vojske na području na kojem žive Srbi poništava međunarodne pregovore. (ministar vanjskih poslova Ruske Federacije Andrej Kozirjev)

POLOŽEN TEMELJNI KAMEN ZA NOVE STANOVE

Predsjednica Vlade Jadranka Kosor istaknula je da se ovim projektom na najbolji način iskazuje briga za hrvatske branitelje i njihove obitelji. "Ovo je iznimno vrijedna investicija i vjerujem da je to doista ulaganje u budućnost u ovako teškim vremenima kad se borimo s krizom", rekla je predsjednica Vlade

Predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor položila je 28. srpnja u Slunju temeljni kamen za izgradnju 46 stanova za stambeno zbrinjavanje hrvatskih ratnih vojnika iz Domovinskog rata i pripadnika OSRH-a. Uz predsjednicu Vlade RH

Jadranku Kosor, svečanosti su nazočili i ministar obrane Branko Vukelić, ministar obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Tomislav Ivić, predstavnici Karlovačke županije i grada Slunja, te braniteljskih udruga iz Domovinskog rata. Gradit će se dvije zgrade, ukupno 46 stanova, od čega 23 za potrebe MORH-a. Vrijednost cjelokupnog projekta je oko 17 milijuna kn, a završetak gradnje planiran je za 14 mjeseci. Kad je riječ o stanovima za potrebe MORH-a, ovo je prvi put da se grade namjenski, kadrovske stanovi za pripadnike OSRH-a.

Predsjednica Vlade Jadranka Kosor istaknula je da se ovim projektom na najbolji način iskazuje briga za hrvatske branitelje i njihove obitelji. "Ovo je iznimno vrijedna investicija i vjerujem da je to doista ulaganje u budućnost u ovako teškim vremenima kad se borimo s krizom", rekla je predsjednica Vlade.

Vjeruje i da će ovaj projekt biti poticaj demografskom razvoju slunjskog kraja, kao i potpora razvoju njegova gospodarstva. Ovom se prigodom prisjetila i hrvatskih branitelja koji su život dali za slobodnu, demokratsku i europsku Hrvatsku te posebno istaknula da istina o Domovinskom ratu - pravdom, obrambenom i osloboditeljskom mora biti svetinja.

Ministar obrane Branko Vukelić istaknuo je da gradnja ove dvije zgrade potvrđuje dobre i bliske suradnje Ministarstva obrane i Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti,

kao i potvrđuje iznimno dobre i kvalitetne suradnje MORH-a s gradom Slunjom. Zahvalio je predsjednici Vlade na velikoj potpori projektu. "Ovom je izgradnjom pokrenut projekt nove stambene izgradnje u MORH-u", rekao je ministar Vukelić, te dodao da se njime želi podignuti standard pripadnika OSRH-a. Najavio je da se takvi modeli gradnje planiraju i u Karlovcu, Vinkovcima, Petrinji, Splitu, Zadru i drugdje u RH gdje je smještena Hrvatska vojska. Ministar obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Tomislav Ivić je istaknuo da i ovim projektom Vlada na najbolji način pokazuje da nije zaboravila na hrvatske branitelje, najzaslužnije za slobodnu, neovisnu i demokratsku Hrvatsku.

Ovim projektom, istaknuo je gradonačelnik Slunja Ivan Bogović, Vlada pokazuje da vodi brigu o ravnomjernom razvoju svih krajeva Hrvatske, te dodao da se njime povećava stambeni fond u Slunju. Izražavajući zadovoljstvo zbog gradnje stanova župan Karlovačke županije Ivan Vučić rekao je da je to potvrđuje socijalne osjetljivosti Vlade Republike Hrvatske. Temeljni je kamen prije polaganja blagoslovio dekan Slunjskog dekanata mons. Mile Pecić. ■

Republika Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske
MIR UGLED POVIJERENJE broj 28. godina V. svibanj 2010.

Vijesti,
aktualnosti,
zanimljivosti
iz policijskog rada
čitajte na:

www.mup.hr

Ivan Jarnjak: Radite časno i odano svoj posao na dobrobit hrvatskih građana

*Sigurno u turističku sezonu
Smjernice MUP-a u odnosima s medijima
Hrvatski policajci ostali da pomognu Haićanima
Krim tehnika PU vukovarsko-srijemske*

OTKRITI SMJER PALJBE

Izraelska tvrtka Israel Aircraft Industry (IAI) prikazala je novi sustav za otkrivanje smjera iz kojeg dolazi paljba te ga označila kao EL/L-8293 TED (TED znači Transient Event Detection). Riječ je o optroničkom sustavu koji radi u dva valna područja te omogućava otkrivanje infracrvenog traga metka ispaljenog s protivničkog položaja. EL/L-8293 omogućava automatsko precizno otkrivanje mjesta s kojeg je ispaljen metak te brz i precizan paljbni odgovor prema njemu. Proizvođač tvrdi kako sustav radi čak i u uvjetima zahtjevnog bojišta zasićenog raznovrsnim IC tragovima. Očito je načinjen kao pomoć vojnicima koji moraju brzo odgovoriti na napad iz zasjede. Kod zasjede napadač ima prednost jer je prikriven te ima dosta vremena dok napadnuta strana uspije otkriti otkud ustvari napad dolazi. Novi uređaj znatno umanjuje tu prednost i omogućava napadnutima da brzo otkriju položaj napadača te primjereno odgovore i neutraliziraju prijetnju. EL/L-8293 je lagan sustav, na reklamnoj je fotografiji prikazan na pušci M4, ali se može postaviti na druge pokretne ili nepokretne platforme.

M. PETROVIĆ

Foto: IAI

PRIKAZAN PROJEKT TURSKOG PLOVILA ZA SPAŠAVANJE PODMORNICA

U skladu s izjavom čelnika turskog brodogradilišta Istanbul, buduće plovilo za spašavanje podmornica (Submarine Rescue Mother Ship - MOSHIP) namijenjeno turskoj ratnoj mornarici imat će mogućnost spašavanja odnosno evakuiranja podmorničke posade s unesrećene podmornice na dubinama do 600 m.

Prema trenutno dostupnim podacima buduće specijalno plovilo dugo je 91 m, široko 18,5 te ima gaz 5 m. Moguće je ukupno smjestiti 131 člana posade i unesrećene te bi postizao maksimalnu brzinu od 18 čv dok bi mu doplov iznosio 4500 Nm pri brzini 14 čv.

Brod će također imati mogućnost obavljanja operacija spašavanja i vuče plovila otkazanog pogona, sudarom uni-

štenih ili nasukanih podmornica kao i mogućnost podvodnih popravaka i drugih potrebnih radova. Matični brod za spašavanje podmornica bit će opremljen daljinski upravljanim plovilima/vozilima (ROV), ronilačkim jedinicama te atmosferskim ronilačkim odijelom (atmospheric diving suit - ADS).

M. PTIĆ GRŽELJ

NOVE KONSTRUKCIJE ELEKTROMOTORA

Električna vozila postaju sve važniji dio javnog prometa, unatoč tome što je njihov prodor tek na početku. Istraživači instituta Fraunhofer načinili su probno pokazno vozilo Frecc0 (kratica od Fraunhofer E-Concept Car Type 0), a prikazuje napredne tehnologije koje bi trebale učiniti elektrovozila još praktičnijim. Jedna od obećavajućih tehnologija jest pogonski elektromotor smješten u naplatak kotača. Time se štedi

prostor u podvozju, bolje iskorištava kotač i omogućava dizajnerima stvaranje novih konstrukcijskih formi i oblika. Osim toga, izravan pogon na svaki kotač povećava dinamičke značajke vozila te sigurnost vožnje. Taj je projekt dio napora da se načine prototipovi naprednih hibridnih i električnih vozila koja će biti sposobna polagano zamjenjivati klasična vozila na fosilna goriva.

M. PETROVIĆ

POLETIO EURO HAWK

Nakon višegodišnjih priprema besposadni sustav Euro Hawk je 29. lipnja uspješno izveo prvi probni let. Riječ je o HALE (High Altitude Long Endurance) besposadnom sustavu koji su zajednički razvili američki Northrop Grumman i europski konzorcij EADS, odnosno njemački dio tog konzorcija EADS Defence & Security. Prvi je let obavljen na ruti od Northrop Grummanove tvornice u Palmdaleu do zrakoplovne baze Edwards, pri čemu je dosegnuta najviša visina od 10 000 metara. Euro Hawk se temelji na besposadnom sustavu RQ-4 Global Hawk koji

je samostalno razvio Northrop Grumman, a Euro Hawk predstavlja međunarodnu izvoznu inačicu na razini standarda Block 20 Global Hawka, koju će inicijalno rabiti njemačke oružane snage. Glavna zadaća Euro Hawka bit će elektroničko izviđanje, stoga će biti opremljen senzorskom opremom koju će proizvesti EADS Defence & Security. Uz SIGINT očekuje se od Euro Hawka i fotoizviđanje. Za 2016. je planiran početak dostave Euro Hawka te njegovo uvođenje u inicijalnu operativnu uporabu.

I. SKENDEROVIĆ

FINSKOJ DOSTAVLJEN PRVI PILATUS PC-12NG

Foto: Pilatus

Prvog srpnja ove godine Finskoj je dostavljen prvi laki transportni avion Pilatus PC-12NG. Za 22,5 milijuna eura Finska je naručila šest aviona, a preostali bi avioni trebali biti dostavljeni do kraja ljeta ove godine. Novim avionima Helsinki kani zamijeniti postojeću flotu od šest aviona

Piper Chieftains, koji se nalaze u operativnoj uporabi od 1983. godine. Temeljne su odlike aviona PC-12NG u odnosu na prethodnika PC-12, čiji je prvi prototip predstavljen tijekom 1991., znatno poboljšana avionika (Honeywell Primus Apex), poboljšani prateći sustavi te preure-

đena unutrašnjost pilotske kabine (koju je obavila tvrtka BMW Group Designworks USA). Zahvaljujući tim poboljšanjima i preuređenjima postojećeg tipa aviona, nastala je nova inačica koja je dobila oznaku NG (Next Generation). Pilatus PC-12NG može u svom transportnom dijelu ponijeti do devet putnika, odnosno 1 360 kg korisnog tereta (opreme i ljudstva u različitim kombinacijama), pri čemu ima dolet 2 800 km. Pilatus PC-12NG može bez poteškoća polijetati sa slabo uređenih travnatih i zemljanih staza, duljine 460 m.

I. SKENDEROVIĆ

ZDRUŽENA VJEŽBA HAMMERHEADA

Tvrtka Meggitt Training Systems Canada uspješno je završila združenu vježbu ispred pacifičke kanadske obale s ukupno 16 besposadnih površinskih plovećih ciljeva (Unmanned Surface Vessel Targets USV-T) Hammerhead namijenjenih kanadskoj ratnoj mornarici. Namijenjeni su simuliranju opasnosti za pomorska površinska borbena plovila od više brzih priobalnih jurišnih brodica. Događaj je označen najvećom združenom pomor-

skom vježbom takvog tipa. Vježba je uključila sedmosatnu simultanu operaciju svih Hammerheada, raspoređenih u skupine 4x4 i upravljanih samo jednom radiofrekvencijom preko Meggittove univerzalne upravljačke stanice.

Plovila Hammerhead imaju trup smanjenog otpora (surface - effect hull) duljine 5 m, izrađenog od kompozitnog materijala, opremljene su trolitrenim unutarnjim motorom Mercury koji razvija 135

KS i brzinu od 35 čv pri stanju mora 3. Opcije nosivog tereta uključuju MDI (Miss Distance Indication), videotelemetriju, radarsku dogradnju i tzv. flash simulaciju.

Razvoj takvih specifičnih vrsta plovila pojačan je od

2000. godine odnosno od napada na američki razarač USS Cole, kada je većina svjetskih mornarica započela intenzivnu nadogradnju senzorskih i oružnih sustava namijenjenih asimetričnoj borbi.

M. PTIĆ GRŽELJ

PRIKAZ NOVIH TEHNOLOGIJA

Američka je kopnena vojska (US Army) u vojnoj bazi Lewis potkraj svibnja održala izložbu 2010 SpecOps Warfighter Expo. To je ustvari prikaz nove napredne opreme koja čini vojnicima život lakšim i omogućava im lakše obavljanje zadaća. Među raznovrsnom je opremom prikazana jednostavna, ali u svakodnevnom životu iznimno važna, kao što su nepromoćive čarape i rukavice koje ostaju suhe čak i kad su zaronjene u vodu, preko besposadnih minihelikoptera s ra-

Foto: US Army

darom za protuminski pregled sumnjivog zemljišta do brzih kemijskih testova koji će brzo pokazati je li sumnjivac pucao

iz vatrenog oružja te prije koliko vremena. Prikazan je i mali gusjenični robot EyeDrive koji ima masu manju od 4 kg, kraći je od 30 cm, a zahvaljujući čvrstoj konstrukciji i otpornim materijalima ne traži nikakvu posebnu brigu pri rukovanju. EyeDrive je opremljen kamerama i omogućava potpuni nadzor okoline oko njega. Robotom upravlja operator na terenskom prijenosnom računaru sa zaslonom osjetljivim na dodir.

M. PETROVIĆ

DOSTAVA PRVE PORTUGALSKE PODMORNICE TYPE 209PN

Portugalska ratna mornarica je na svečanosti primopredaje polovicom lipnja, u njemačkom brodogradilištu tvrtke Howaldtswerke Deutsche Werft (HDW) u Kielu primila prvu od dvije podmornice Type 209PN. Portugalske inačice podmornice Type 209PN dugačke su 65 m te istisnine 1800 t, a imenovane su NRP Triden-

te i NRP Arpao. Vrijednost ugovora potpisanog u rujnu 2004. je procijenjena na 770 milijuna eura. Dostava se druge podmornice očekuje sedam mjeseci nakon dostave prve a trenutno prolazi ispitivanja tijekom pokusne plovidbe.

Podmornice Type 209PN bit će prve iz ove obitelji koje će dobiti AIP

pogon od gorivnih ćelija. Osim toga portugalske će podmornice biti prve koje će u naoružanje dobiti teška vodena torpeda Black Shark. Za protubrodsku borbu rabit će vodene projekte UGM-84 Sub-Harpoon. Imat će i sustav za nadzor paljbe Atlas ISUS 90 te CSU 90 sonarni sustav.

M. PTIĆ GRŽELJ

THAAD POLOŽIO NOVI ISPIT

S otoka Kauai u Tihom oceanu, tvrtka Lockheed Martin je 29. lipnja ponovno uspješno testirala PZO sustav velikog dometa. Riječ je o sustavu THAAD (Terminal High Altitude Area Defense) koji je razvijen u sklopu programa koji je pokrenula američka obrambena agencija MDA (Missile Defense Agency) sa svrhom razvoja obrane od protivničkih balističkih projektila. Kao i nekoliko puta dosad, testirano je presretanje mete u zraku, ali i učinkovitost novog integriranog sustava C2BMC (Command and Control, Battle Management, Communications), odnosno zapovjedno – operativnog središta koji je također dizajnirao Lockheed Martin.

PZO sustav THAAD je predviđen za obranu postrojbi na bojištu, gradova i visokovrijednih civilnih i vojnih objekata od balističkih projektila kratkog i srednjeg dometa. To bi trebao postizati uništavanjem projektila dok se nalaze izvan atmosfere, odnosno odmah nakon njihova ulaska u atmosferu, daleko od zemlje, da bi se spriječilo kontaminiranje zemlje nuklearnim ili kemijskim sredstvima nakon eksplozije. Domet THAAD-a je 200 km, a sposoban je napadati balističke projekte na visinama do 150 km. Predviđena konfiguracija bitnice THAAD uključuje devet lansiranih vozila, svako opremljeno s 8-10 raketa, dva mobilna taktička operativna središta te zemaljski radar koji bi po-

krivao ciljeve na udaljenosti do 1000 kilometara.

I. SKENDEROVIĆ

Foto: NASA

X-37B

Američki će svemirski program ubrzo ostati bez Space Shuttlea, nakon tri desetljeća službe. Tvrtke i vladine agencije ubrzano rade na novim rješenjima koja će preuzeti zadaće Shuttlea i omogućiti daljnji put u svemir

RAZVOJNI PROGRAMI SVEMIRSKIH LETJELICA

Tvrtka Boeing uspješno je 22. travnja 2010. lansirala orbitalnu pokusnu letjelicu (OTV) poznatu i pod nazivom X-37B, za potrebe Američkog ratnog zrakoplovstva. OTV je lansiran u nisku Zemljinu orbitu pomoću rakete Atlas V iz lansirnog kompleksa br. 41 u Cape Canaveralu. Tvrtka Boeing Defense, Space & Security navodi da X-37B ima potencijal osigurati za svemirske letove istu fleksibilnost koju danas imaju besposadni sustavi koje rabe suvremene vojske. X-37B OTV je primjer svojevrsne inovacije koju je tvrtka Boeing usavršavala desetljećima na naprednim avionima, svemirskim letjelicama, a sada i na besposadnim sustavima za svemirske operacije. Suradnja ratnog zrakoplovstva, lansirnog tima Atlas, te postrojbi pri stožeru zrakoplovnih snaga u Cape Canaveralu, učinili su ovo lansiranje uspješnim.

Letjelica će biti uporabljena da bi dokazala kako je pouzdana, ponovno upotrebljiva besposadna svemirska testna platforma. Programski cilj operacije uključuje provedbu testiranja sustava u svemiru, smanjenje rizika tehnološkog razvoja potrebnih sustava, te razvoj koncepta operacija za tehnologije ponovno uporabljivih svemirskih letjelica.

Orbitalna pokusna letjelica kombinira najbolje od zrakoplovnih i svemirskih sustava da bi omogućila fleksibilne i brze svemirske misije. Testovi trebaju pokazati sposobnost X-37B za put u svemir, tako da to bude rutinski, financijski dostupan, fleksibilan i brz pothvat.

Orbitalna pokusna letjelica X-37B

Nastojanja tvrtke Boeing glede takvih svemirskih besposadnih vozila

sežu desetljećima unatrag te uključuju program X-40, program X-37 u NASA-inoj provedbi, te testnu letjelicu X-37 za DARPA-in program ALTV.

Tvrtka Pratt & Whitney Rocketdyne pomogla je u lansiranju testne letjelice X-37B. Misija je pokrenuta iz baze ratnog zrakoplovstva u Cape Canaveralu (američka savezna država Florida,) pomoću rakete-nosača Atlas V. Raketa Atlas V pogonjena je potisnim motorom RD AMROSS RD-180 i pogonom za drugi stupanj Pratt & Whitney Rocketdyne RL10. Tvrtka Pratt & Whitney Rocketdyne je dio United Technologies Corp. RD AMROSS LLC je zajednički projekt tvrtki Pratt & Whitney Rocketdyne i NPO Energomash. To je treće lansiranje pogona RL10 u 2010. godini, a ukupno to je 408. proizvodni model pogona RL10 za svemirski let.

Atlasov gornji stupanj pogonjen je jednim motorom RL10A-4-2 s potiskom 100 350 N. U više od 46 godina, RL10 je bio jedan od najpouzdanijih američkih pogona gornjeg stupnja. Glavna jezgra pogona rakete Atlas V je motor RD-180 koji proizvodi gotovo 4 500 000 N potiska, a jedini je motor koji troši gorivo sastava tekući kisik - kerolin, te ima ciklus izgaranja u kisikom bogatoj okolini.

Tvrtka Pratt & Whitney Rocketdyne Inc je dio korporacije Pratt & Whitney, te je iskusni proizvođač propulzijskih pogonskih sustava i inovativnih rješenja koja se rabe u raznim vladinim i komercijalnim primjenama kao što su glavni motori za raketoplan Space Shuttle, rakete nosaše Atlas i Delta, raketne vojne sustave te napredne hipersonične motore.

Povratak raketoplana

Nakon uspješno izvedenog lansiranja, 9-metarska orbitalna testna letjelica X-37B s delta krilima, nalik minijaturnoj inačici Space Shuttlea, ali bez posade, izvodi svoju prvu misiju. Postoji potreba za orbitalnom letjelicom koja kombinira okretnost i lakoću zrakoplova s pravom svemirskom letjelicom sposobnom putovati orbitom brzinom 8 km/s. Na kraju svojega prvog leta, letjelica je dojedrila na Zemlju pod robotskim nadzorom, bez pomoći motora, oslanjajući se na letnu površinu na repu kojom se upravlja tijekom burnog ulazka u atmosferu, a nos i napadni rubovi krila moraju pritom izdržati temperaturu oko 1 700°C. Let je završio uspješnim slijetanjem pri brzini od oko 400 km/h.

Iako je u mnogočemu baziran na Shuttleu, X-37B ima mnoge inovacije. Space Shuttle rabi hidraulične vodove kako bi se upravljalo raketoplanom kontroliranim (pokretnim) površinama na krilima i repu, dok X-37B rabi malene i snažne elektromehaničke aktuatora (uređaji za linearno ili kutno pomicanje) pri čemu se iz sustava uklanja težina hidrauličkih uređaja, cijevi i ulja. Umjesto keramičkih pločica koje su postavljene na Shuttleu, napadne površine krila te kapa nosa

letjelice X-37B oblikovani su od kompozitnih materijala koje je razvila NASA.

Raspon delta krila od 4,5 metara, koja podsjećaju na Shuttle, ali bez visokog vertikalnog stabilizatora, letjelica X-37B ima repove u obliku slova V s dva HV-kormila (kombinacija horizontalno-vertikalnog upravljanja). Niži V-repovi omogućuju letjelicu jednostavniju ugradnju unutar zaštitne oplata za korisni teret na raketi-nosaču. V-repovi također pomažu vođenju letjelice pri silazu iz orbite pod kutom od 40 stupnjeva (to je kut pod kojim je nos letjelice podignut prema gore), dok zračne kočnice uzduž gornje površi-

Foto: NASA

ne letjelice pomažu u kočenju prilikom pripreme za slijetanje. S obzirom na to da je X-37B besposadan, nisu potrebni uređaji koji stavljaju kabinu za posadu pod tlak, a tako i zalihe koje su inače potrebne za misije s ljudskom posadom. Jednostavnost konstrukcije i malene dimenzije letjelice X-37B čine je primjerenom za raznovrsne primjene, a prvi je let pokazao da je to pouzdana, ponovno uporabljiva svemirska platforma.

Do svemira i natrag - raketoplanom kroz povijest

Ponovno uporabljive letjelice (RLV) i raketoplani (svemirski avioni) patili su od jedne boljke: obećanja koja su preувелиčala njihovu uporabljivost i

podcijenila njihovu složenost. NASA i Pentagon su radili na istraživanju raketoplana desetljećima, ali jedino je Space Shuttle postao, ostao i upravo završava radni vijek kao operativni raketoplan. Pri kreiranju X-37B konstruktori su se obilno služili podacima i rješenjima nastalim u dosadašnjem razvoju te vrste letjelica. Razvoj raketoplana i ponovno uporabljivih letjelica za svemirske operacije može se opisati kao spisak dobrih želja, zanimljivih ideja, neuspješnih prototipa te vjerovanja znanstvene i industrijske zajednice da još nisu rekli zadnju riječ te da je prototip uspješnog, jeftinog i fleksibilnog raketoplana "vrlo blizu, odmah tu iza ugla". Spomenimo samo neke razvojne projekte u zadnjih pedesetak godina.

Tijekom 1960-ih radi se na letjelicu X-20 Dyna-Soar, za američko zrakoplovstvo. To je letjelica s posadom, ustvari pokusni prototip. To je trebao biti prvi raketoplan koji će se lansirati raketom u svemir, a na zemlju će sletjeti kao jedrilica. Program je prekinut 1963. godine prije nego što je letjelica bila kompletirana, ali sva su tehnološka saznanja dalje vodila k Space Shuttleovim delta-krilima.

Rad se tijekom 1970-ih nastavio s letjelicom X-24A/B, koje je razvijana za zrakoplovstvo i NASA-u. I to je letjelica s posadom. Nakon desetaka pokusnih letova, dvije inačice X-24 dokazale su da raketoplani mogu manevrirati tijekom silaska na Zemlju. Pokusni su letovi potvrdili kako raketoplan (svemirski avion u ovom slučaju) može prizemljiti bez pomoći motora.

Raketoplan Space Shuttle razvijen je za NASA-u. To je prvi operativni svemirski avion s posadom. Letjelica se može ponovno uporabiti a služi za dostavu i popravak svemirskih objekata i opreme. Povijesno gledano, Space Shuttle je najsvestranija svemirska letjelica, ali ipak nije nikada ispunila očekivanja glede pojeftinjenja cijene lansiranja. Flota bi se trebala povući iz službe 2011. godine.

Tijekom 1980-ih radi se na letjelicu X-30, za potrebe ratnog zrakoplovstva,

NASA-u, DARPA-u. Riječ je o letjelici s posadom, dijelu nacionalnog svemirsko-zrakoplovnog programa. Ta vitka letjelica bila je projektirana za uporabu scramjet motora kako bi dosegla orbitu bez uporabe dodatnih raketnih stupnjeva. Program je prekinut ranih 90-ih godina prije nego je i letjelica završena. Podaci iz programa poslije su uporabljivi u istraživanju scramjet motora.

Tijekom 1990-ih stvorena je letjelica X-33, a radilo se i na letjelici DC-X Clipper koja je razvijana za NASA-u. Riječ je o letjelici bez posade. Inženjeri su uporabili Clipper da bi testirali letjelicu za doseganje orbite pomoću jednog pogonskog stupnja. Dvije inačice

kao što je Spacebus, britanske tvrtke Bristol Spaceplanes. Riječ je o letjelici s posadom namijenjenoj za svemirski transport. Letjelica bi se trebala lansirati iz zrakoplova koji leti na velikoj visini čime bi se smanjilo vrijeme pripreme i cijena lansiranja. Nakon što se oslobodi matičnog broda, taj će svemirski avion uporabiti vlastite rakete kako bi dosegnuo orbitu.

X-51 WaveRider

Program X-51 WaveRider usredotočen je na razvoj letjelice koja će, pri hipersoničnim brzinama, letjeti duže nego kombinacije dosadašnjih rješenja i modela. Hipersonične brzine koje se

sonic combustion ramjet - posebno dizajniran supersonični mlazni motor kod kojeg gorivo izgara u brznoj struji zraka) obavila je probni let 2010. godine. Tim se letom scramjet motor pokazao kao pouzdan uređaj sposoban za kontinuirani rad na pogon mlaznim gorivom te postizanjem brzine 5 ili više M.

Scramjet je supersonični motor (različit od standardnog mlaznog motora na zrakoplovima) koji generira potisak pomoću izgaranja goriva prilikom prolaza brze struje komprimiranog zraka. Ovakvo strujanje zraka postiže se prilikom kretanja letjelice naprijed, čime se taj zrak komprimira i zbog toga zagrijava, a tada se ubrizgava gorivo koje izgara i

Foto: NASA

Raketoplan Space Shuttle

Clippera letjele su 12 puta sredinom tog desetljeća i pritom postavile rekord u vremenu doseganja visine i ponovne uporabe istog motora. Godine 1996. kvar u tlačnom sustavu sklopa za slijetanje uzrokovao je prevrtanje letjelice i eksploziju na lansirnoj rampi tijekom letnog pokusa.

Početak XXI. stoljeća obilježio je rad na letjelici X-37B. Kao što je već spomenuto, obavljeno je uspješno lansiranje i prizemljenje letjelice u travnju 2010.

Projekti koji bi možda mogli obilježiti budućnost razvoja raketoplana i sličnih svemirskih letjelica za višekratnu uporabu svakako obuhvaćaju projekte

očekuju trebale bi biti veće od 5 M (pet puta više nego brzina zvuka).

Projekt X-51 je rezultat suradnje između nekoliko američkih agencija (AFRL i DARPA uz potporu NASA-e) i privatnih tvrtki (konzorcij tvrtki Boeing te Pratt & Whitney Rocketdyne) koje imaju ideje kako riješiti probleme s toplinskim zagrijavanjem i manevarskim sposobnostima koji su bili ograničavajući čimbenik u prijašnjim hipersoničnim letjelicama. Radna skupina tvrtke Boeing odgovorna za razvoj X-51 namjenski je razvila letjelicu kako bi uklopila specifični pogonski motor u testnu platformu. Letjelica koja je pogonjena scramjet motorom (super-

Foto: USAF

Hipersonična letjelica X-51 WaveRider

tjera zrak van iz ispušne sapnice motora. Ovo je moguće jedino pri brzinama većim od 4 M, a sam motor je projektiran za rad na hipersoničnim brzinama većim od 5 M. Raketni motor služi za početno ubrzanje letjelice do njezine radne brzine, nakon čega se odbacuje.

WaveRider spreman za hipersonični let

Potkraj svibnja ove godine, tisuće četvornih kilometara zračnog prostora iznad Tihog oceana raščišćene su od prometa da bi se osigurao let letjelice nazvane X-51, vitke, i nosa nalik morskom psu. Prototip duljine 4 metra is-

pušten je s krila bombardera B-52 te se u konačnici potvrdio kao prvi scramjet let kroz atmosferu pri hipersoničnim brzinama, koji je trajao minutama, a ne sekundama.

Nekoliko pokusnih scramjetova već je uspješno letjelo, te dosegulo brzine veće od 10 M, ali samo u kratkom vremenu. Nitko nije ostvario let letjelice takve prirode duže od nekoliko sekundi, ali cilj je projekatnata programa X-51 postići 300 sekundi leta pri punoj snazi.

Prilikom testiranja na maksimalnoj brzini od 6 M, temperatura nosa X-51 dosegnut će 1 480°C, a da bi se mogla izdržati takva vrućina, gorivo za letjelicu mora biti provođeno kroz cijevi oko površine motora. Ne samo što se tako

vlastitim pogonom dok ne potroši gorivo. Ako to bude moguće, namjera je popraviti ga, tada bi motor mogao biti ponovno uporabljen. Prijašnji scramjet testovi završili su izgaranjem letjelice u atmosferi.

Posljednji američki uspješni hipersonički scramjet let izveo je NASA-in X-43, s motorom na pogon vodikom, koji je 2004. letio dva puta te postigao 10 sekundi leta pri punoj snazi. Različit od svoga prethodnika, motor za X-51 rabi najnoviji aktivni sustav za hlađenje te standardno gorivo za mlazne motore.

Scramjet motori su zanimljivi jer predstavljaju jeftin način za put u svemir te ne zahtijevaju kabaste oksidatore koji su

X-51 je lansiran oko 10 sati ujutro, s nosača ispod lijevog krila bombardera B-52 Stratofortress koji je u službi testnog središta ratnog zrakoplovstva. Na visini od 15 000 m iznad testnog središta Point Mugu B-52 je ispustio X-51 na prvi let. Četiri sekunde poslije, raketni motor na čvrsto gorivo inicijalno je ubrzao X-51 do brzine 4,8 M, nakon čega se raketni motor odvojio. Samo lansiranje i odvajanje proteklo je normalno.

Četiri letjelice X-51A izrađene su za USAF i DARPA-u, u pogonima partnerskih tvrtki Pratt & Whitney Rocketdyne i Boeing. Ratno zrakoplovstvo ima namjeru ispitati i preostale tri letjelice tijekom jeseni 2010., a u planu su ispitivanja po jednakim letnim profilima kako bi se prikupila saznanja iz svakog leta. Hipersonični let normalno započinje pri brzini 5 M - pet puta brže od zvuka (više od 6200 km/h, ili 1,7 km/s), što predstavlja jedinstveni tehničko-tehnološki izazov glede topline i tlaka, koji uobičajene turbinske motore čine beskorisnim. Programski dužnosnici uspoređuju potisak scramjet motora s upaljenom šibicom koja uspješno održava plamen u snažnoj oluji.

Taj je let kulminacija šestogodišnjih napora malenog tima odabranog iz AFRL-a, DARPA-e, te iz industrijskih razvojnih timova. Sad dolazi vrijeme analize rezultata prikupljenih tijekom prvog leta, treba pomno proučiti i ispitati sve podatke. Nijedan test nije savršen, pa se stručnjaci trude pronaći anomalije koje bi trebale biti pomno provjerene prije sljedećeg leta.

Razvoj scramjet motora za X-51A te njegov testni program je vrlo zahtjevan tako da je nadzor troškova vrlo ključan čimbenik. Razvojni je tim iskoristio ili prilagodio postojeće dokazane tehnologije da bi se nadzirali troškove i usmjerile financije na gorivom hlađeni scramjet motor za letjelicu. Vjeruje se da će program X-51A pridonijeti znanju koje je potrebno za razvoj tehnologija potrebnih za budućnost - ostvariti letjelicu za brz, siguran i jeftin put u svemir. ■

Foto: USAF

Letjelica X-51A na nosaču ispod krila bombardera B-52 s kojeg će biti lansirana

odvodi toplina kako bi se spriječilo taljenje motora nego se također pomaže zagrijati gorivo do temperature potrebne za njegovo paljenje.

Američko zrakoplovstvo planira izvesti najmanje četiri pokusna leta X-51 ove godine. U svakom od njih letjelica će biti ispuštena ispod krila bombardera B52 na visini 15 km iznad Tihog oceana. Raketni pogon na čvrsto gorivo, učvršćen na kraju letjelice, uključit će se te ubrzati X-51 do brzine 4,7 puta brže od zvuka. To će biti dovoljno za uključivanje scramjet motora na letjelicu. Istrošeni raketni pogon tada će se odbaciti, a X-51 će dalje letjeti svojim

potrebni za dovođenje konvencionalnih raketa u orbitu. X-51 nastoji dosegnuti taj san te rješava mnoga praktična pitanja nužna pri izradi pravog svemirskog broda. Značajne zapreke ostaju, ali ipak neće biti nemoguće, nadaju se danas znanstvenici, dosegnuti orbitu pomoću scramjeta koji leti pri brzini 25 M.

Prvi let letjelice X-51 WaveRider

Iz zračne baze Edwards (u saveznoj državi Kaliforniji) 26. svibnja 2010. godine provedeno je prvo testiranje letjelice X-51A WaveRider. Pritom je uspješno obavljen najduži hipersonični let iznad kalifornijske južne obale.

Nakon tristogodišnje portugalske kolonijalne vladavine, Istočni je Timor 1975. okupirala Indonezija koja je nastavila kolonijalnu vlast. Protiv indonežanske vlasti borio se pokret FALINTIL, no neovisnost je Istočnog Timora 2002. bila više rezultat političkih promjena u Indoneziji no oružane borbe...

ISTOČNI TIMOR 1975.- 2002.

Pripadnici FALINTILA, vojnog krila timorskog pokreta za neovisnost

Otok je Timor na samom jugu indonežanskog otočnog arhipelaga još u XVI. stoljeću kolonizirao Portugal. Početkom XVIII. stoljeća zapadni dio otoka je zaposjela Nizozemska. Tijekom portugalske vladavine većina je stanovnika Istočnog Timora preuzela katoličku vjeru pa je vjerska pripadnost učinila Timorce različitim od stanovnika okolnih otoka, kao i zapadnog dijela Timora, vežući ih uz zapadnu civilizaciju. Tako je uz Filipine Istočni Timor jedina zemlja u jugoistočnoj Aziji u kojoj su većina stanovnika katolici.

Sredinom XX. stoljeća režim Antonia Salazara u Portugalu je odbijao povlačenje iz svojih kolonija, pa je veliki val dekolonizacije u svijetu s početka šezdesetih godina potpuno zaobišao

portugalske kolonije. No, takva politika Lisabona rezultirala je nizom protukolonijalnih ustanaka u Angoli, Gvineji Bisao i Mozambiku. Istočni Timor je bio pošteđen oružanog bunta, premda je na otoku postojao nacionalistički pokret koji je tražio kraj kolonijalne vladavine. Nakon Salazarove smrti u travnju 1974. u Portugalu je uslijedio vojni udar demokratskog krila oružanih snaga koji je ubrzo doveo do obnove demokracije u zemlji. Demokratski proces u matici odrazio se i na politiku prema kolonijama, pa je Portugal sljedeće godine počeo napuštati svoje kolonije.

Odlazak Portugala

Zbog zauzetosti zbivanjima u Angoli i Mozambiku, Portugal je 1975. napustio

Istočni Timor. Suočeni s iznenadnim nestankom portugalske vlasti, nekoliko postojećih otočnih političkih pokreta tražilo je ujedinjenje sa zapadnom polovicom otoka, dok je najveći pokret Freitlin (Revolucionarna fronta neovisnog Istočnog Timora) zbog bojazni od susjedne Indonezije zagovarao ostanak u konfederaciji s Portugalom. Političke razlike među istočnotimorskim pokretima su tijekom godine kulminirale izbijanjem oružanih sukoba među njima, u kojima je Freitlin odnio prevagu. U studenome iste godine pokret Freitlin objavio je neovisnost, no nakon samo devet dana Istočni Timor je okupirala indonežanska vojska.

Indonezija je pred domaćom i stranom javnošću okupaciju prikazala kao

legitimnu vojnopolicijsku akciju kojom je gotovo tri desetljeća nakon stjecanja neovisnosti ispravljena vjekovna kolonijalna nepravda. No, status Istočnog Timora kao kolonije je zapravo nastavljen i pod indonežanskom vlašću. Indonezija je ignorirala diplomatske prosvjede Portugala i rezoluciju Vijeća sigurnosti UN-a kojom je zatraženo povlačenje s istočne polovice otoka, no Jakarta se nikada nije suočila s međunarodnim sankcijama zbog invazije. U srpnju 1976. Jakarta je i formalnopravno anektirala Istočni Timor kao svoju dvadeset i sedmu državu pod nazivom Timor Timur. Brojni politički protivnici režima u Jakarti ubijeni su u izvansudskim smaknućima ili zatvarani bez suđenja. Stanovništvu su bila uskraćena osnovna ljudska prava.

Postignut cilj

Vojno krilo timorskog pokreta Freitlin FALINTIL, koje je činilo dvadesetak tisuća uglavnom loše naoružanih ljudi, od početka je okupacije u nepristupačnim timorskim džunglama pružalo otpor indonežanskoj vojsci. Pomoć su dobivali iz Portugala, zahvaljujući čemu je pokret uspio održati gerilsku aktivnost sve do 1999. Najveće ratne operacije su vođe-

ne od prosinca 1975. do 1980., kada je vojska intenzivno izvodila operacije čišćenja diljem otoka. Pokret je pretrpio težak udarac 1978. kada je poginuo prvi zapovjednik Nicolau Lobato, nakon čega na čelo pokreta dolazi današnji premijer Xanana Gusmao.

Amnesty International je izvještavao o teškim kršenjima ljudskih prava u Istočnom Timoru, uključujući ubojstva, zatvaranja i torture, no vlada u Jakarti na optužbe je odgovarala tvrdnjom da su počinjeni zločini posljedica nedostatka discipline u pojedinim vojnim postrojbama, a ne organizirane vladine kampanje. Zapostavljanje pitanja Istočnog Timora u svjetskoj javnosti ponovno je privremeno prekinuto 1996., nakon što su Nobelovu nagradu za mir podijelili timorski biskup Carlos Bello i lokalni mirovni aktivist Jose Ramos-Horta.

Nakon silaska Suharta s vlasti 1998., Indonezija i Portugal postigli su sporazum oko autonomije Istočnog Timora, čime je lokalno stanovništvo dobilo mogućnost samouprave na području vanjskih poslova i obrane. Dogovor je istodobno bio i najvažniji korak naprijed u odnosima Indonezije i Portugala nakon dva desetljeća napetosti. U kolo-

vozu 1999. je u Istočnom Timoru pod supervizijom UN-a održan referendum o budućnosti područja, na kojemu se apsolutna većina birača opredijelila za neovisnost. No sama najava održavanja i rezultati referenduma pokrenuli su novi val nasilja proindonežanskih milicija koje je podržavala vojska te val napada na zagovornike samostalnosti Istočnog Timora u kojemu je ubijeno oko 2 000 ljudi. Međunarodna zajednica je uspostavila vojnu misiju INTERFET, s deset tisuća vojnika koju je predvodila Australija. Misija je počela krajem rujna 1999. i trajala do veljače 2002., kada je vlast prenesena na UN-ovu administraciju. Naposljetku, u svibnju 2002. Istočni Timor je i formalno postao neovisan kao Demokratska Republika Timor Leste.

Procjene broja žrtava tijekom rata za neovisnost kreću se između 133 i 170 tisuća ljudi (od ukupne populacije od oko 700 000), premda Jakarta tvrdi kako je dio žrtava izazvala velika glad koja je vladala na otoku tijekom 1978. i 1979. Humanitarne organizacije smatraju kako je ubijeno oko 200 000 ljudi, što je gotovo trećina lokalne populacije. ■

Australski vojnici i danas su u Istočnom Timoru, pridonose stabilnosti i sigurnosti, te obučavaju lokalne oružane snage

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

Naoružavanje Srba u Hrvatskoj (Lika, Kordun, Banovina) i BiH (Bihać) (II.dio)

U nastavku dopisa generalu Mladiću od 15. listopada 1994. (prvi dio dopisa objavljen je u prethodnom broju Hrvatskog vojnika), pukovnik Dušan Smiljanić, pomoćnik "Komandanta za bezbednosno-obaveštajne poslove GŠ SVK", naglašava svoju ulogu u organizaciji ustrojavanja brigada u Lici i Banovini u rujnu 1991. te u naoružavanju Srba u Bihaću u prvoj polovici 1992. godine. Između ostalog, Smiljanić je naveo:

Obzirom na velike otpore i probleme oko formiranja brigada, posebno na prostoru Like i dela Banije u septembru 1991. godine, organizujem sastanke najizraslijih rezervnih starešina i tadašnjih predstavnika vlasti u Gračacu i Vrhovinama, gde prisustvuje sadašnji predsednik RSK Milan Martić. Nakon ovih sastanaka dolazi do formiranja brigade u Gračacu, Udbini, Vrhovinama i Plaškom. Istog dana u poslepodnevnim časovima sa Milanom Martićem odlazim u Novi Grad u cilju rešenja nekih pitanja oko konačnog zauzimanja Kostajnice. Po povratku iz Novog Grada dolazi do našeg hapšenja u selu Otoci što vam je i poznato.

U januaru 1992. godine u Bihaću primam dužnost načelnika bezbednosti u 10.K u čijem se sastavu nalaze OG-6, 7 i 8. O radu službe i uslovima (unutrašnjim) pod kojim je radila te zadacima koje je sa policijom izvršavala, poznato je mojim pretpostavljenim, tadašnjim starešinama iz 10.K koji mogu dati tačnu ocenu u koliko im to sada odgovara.

Ceneći događaje, težište rada dajem na formiranju i jačanju 10. b VP koji je bio najrespektivnija snaga i koji je pored policijskih izvršavao i borbene zadatke. Pošto sam od ranije poznavao određene ljude iz SDS iz Bihaća, ovde se naša saradnja nastavlja. Veći broj starešina, posebno onih koji su došli iz okruženja je krajnje demoralisan i dezorjentiran, pojedini nezadovoljni činom i položajem, što se sve svodilo na krajnju pasivnost i odsutnost bilo kakve inicijative (čast

izuzecima, među kojima je bio i, mislim da se zove, Kršić pukovnik, sada u 2.KK). U dogovoru sa OB, organizujem OB i pojedine starešine iz policije na organizovanom naoružavanju Srba u samom gradu. Ne sećam se ali mislim da je podeljeno oko 5000 komada raznog pešadijskog naoružanja. Za ovo naoružavanje izvor snabdevanja bila je pozadinska baza, na čijem se čelu nalazio pukovnik Škondrić. Obzirom da se otpočelo sa formiranjem jedinica, od nas se traži da se u tome neposredno angažuju starešine sa tih prostora. Tada razgovaram sa pojedincima sa tih prostora koji to odbijaju nalazeći razna opravdanja.

Početkom maja 1992. godine kontaktiram sa generalom Tolimirom, koji je bio u Kninu. Obzirom na neizvesnost i tok događaja, dogovaram se sa Tolimirom, a uz saglasnost komandanta korpusa, da deo sredstava i policijske opreme prebacimo u RSK, jer se planirala tamo formirati specijalna jedinica obzirom na stanje koje je nastupalo. Od 9 komada BOV (borbenih oklopnih vozila, op. a) M-84, 4 komada predajem 12.05.1992. godine generalu Tolimiru u Korenici. Za sva ova sredstva napisana je i sada postoji materijalna lista.

Dolaskom famoznog telegrama da se starešine i vojnici rođeni na teritoriju SRJ povlače (70% bataljona VP činili aktivni vojnici) starešinama se saopštava da koji su rođeni u SRJ idu u VJ (Vojsku Jugoslavije, op. a), iz BiH u RS (Republiku Srpsku, op. a), a VI palestinci iz RSK, možete ići sa korpusom u Niš ili gde želite.

Ja kao Palestinac (već je tih dana dogovoreno) odlazim u Knin a ne bežim kako to neki sada tumače. Po odlasku upozoravam starešine koji ostaju da je potporučnik Kliko, muslimanski čovek, da o njemu strogo vode računa jer će sigurno pobeći muslimanima, što se nažalost i desilo jer je pobeo sa jednim BOV-om.

Tih dana i Vi (general Ratko Mladić, op. a) odlazite u RS, gde sa Vama odlazi i Tolimir, da bih ja bio raspoređen u Knin

na funkciju koju je započeo raditi Tolimir. 15.05.1992. godine odlazim u Beograd, gde se tih dana u Generalštabu susrećem sa Vama i Tolimirom. Tom prilikom tražili ste da dam svoju ocenu i mišljenje o pojedinim starešinama iz 10.K te stanju u Bihaću. Nakon toga doneli ste odluku o postavljenju komandanta 2. KK.

Oko 20.05. vraćam se u Knin, radi prijema dužnosti načelnika SDB kako je to planirano. Tih dana od bezbednosno obaveštajnih organa RS, komanda u Kninu dobija telegram (i sada ga posedujem) da sam ja iz 10.K pokrao sredstva (BOV-ove i opremu) i niz drugih insinucija. Na telegram sam odgovorio generalu Tolimiru, ceneći da on sa istim nije upoznat, pošto njegovo ime stoji u potpisu, a on je bio prisutan primopredaji tih sredstava. Do sada nisam dobio odgovor. (...)

Tadašnja politička kretanja u Kninu, odnosno RSK, u odnosu na AVL u prvom redu, onemogućili su mi prijem dužnosti i uopšte rad, prelaskom vojske u miliciju, praktično dolazi do totalnog razbijanja vojne SB (službe bezbednosti, op. a), gde su prema meni otpočele političke igre i izmišljanja raznih insinucija meni do tada nepoznatih, sa ciljem da napustim RSK što sam kasnije doznao.

U julu 1992. godine odlazim u VJ (Vojsku Jugoslavije, op. a) gdje zbog tadašnjih događaja u VJ takođe doživljam niz neugodnosti, obzirom na cilj minimiziranja svega što je SB učinila.

Napadi na SVK i službu, nažalost i sada su od određenih političkih struktura i pojedinaca vrlo oštri i drski, kao i ranije primenjuju se oprobane metode, samo su izmenjeni neki nosioci i drugo je vreme. Među ostalim neprijatelje RSK rangiraju po sledećem: ostaci komunizma i JNA na teritoriju RSK, VJ, armija BiH i 5.K, vojska RH.

U RSK se vraćam 15.10.1993. godine, mada sam tražio dolazak u januaru te godine, što mi od strane tadašnjeg GŠ nije omogućeno. (...) ■

Slobodna bit ću...

Godine su prošle,
 al još uvijek ponos nose
 danas sijede tvoje kose.
 Voljela bih kad bih mogla
 nositi ponos
 koji ponosi tebe.
 Dičiti se odorom i vojničkom kapom
 i katkad lupiti od stol šakom.
 Jer mnogi te nerviraju
 kad uspomene diraju.
 Kad kažu da želite nešto za sebe,
 ti kažeš:
 borio sam se prijatelju i za tebe,
 za tebe bio u ratu,
 noćima slušao granatu,
 noćima budan bio.
 Kao da sam sve to ja htio?
 Voljela bih biti ponos i dika
 poput tebe vojnika.
 Voljela bih kad bih mogla
 uzeti tvoju bol,
 što te ranom zorom budi.
 Tad me stisneš
 i kažeš samo tu pokraj mene budi.
 Ili uvečer, kad zaspati ti ne da,
 Sjediš, zamišljena lica blijeda.
 Jer godine su prošle,
 al još uvijek ponos nose
 danas sijede tvoje kose.
 A, ja, voljela bih biti...
 Voljela bih znati...
 Pjesma je ono što ti želim dati.
 Jer pjesme mi poput cvijeća
 u vrtovima niču...
 I Hrvatskoj kliču, kliču
 Slobodna bit ću.....

Marija TRBIĆ

Oda braniteljima

Skidam vam kapu branitelji,
 hrabri sinovi Hrvatske nam mile.
 Svoj ste joj život na raspolaganje dali,
 a pred vama pokleknule su jugosrpske sile.

Nad Hrvatskom ste
 bdjeli dan i noć,
 a kroz vaše linije
 nitko nije mogao proć'.

Hrabri branitelji,
 velika vam hvala
 jer znam da ste
 pretrpjeli mnogo zala.

Pošli ste u borbu
 kad kucnuo je čas,
 a zbog toga se ponosim i svojim ocem
 jer je i on jedan od vas.

Filip FILIPAŠIĆ

*Posvećeno braniteljima i ocu Vinku,
 također hrvatskom branitelju.*

Moja zemlja Hrvatska

Tihi pogled i gromka tišina što odzvanjaju dušom, tjeraju pogled ususret sreći koja je davno pobjegla u neuhvatljivu vječnost. Iako samo djelić sekunde, dovoljan je da uzburka uspomene i tiho dozove suze. Nježno kroz drhtaje sjećanja klizi niz obraze i radoznavo doziva budućnost koja još nije otkrivena ni u snovima. O, da, ona je sve to, za uspomenu, tišinu, radost, strepnju, moja zemlja Hrvatska!

Mario PEČAR

BIBLIOTEKA

Joe Navarro, Marvin Karlins
Što nam tijelo govori
 - vodič bivšeg agenta FBI-a za "brzo čitanje" ljudi
 Mozaik knjiga, Zagreb, 2010.

Neverbalna komunikacija, koja se često naziva i neverbalno ponašanje ili govor tijela, sredstvo je prijenosa informacija, baš kao i pisana riječ. Razlika je u tome što se prenosi putem izraza lica, gesta, dodira (haptika), fizičkih pokreta (kineza), držanja tijela, ukrasa na tijelu (odjeća, nakit, frizura, tetovaže itd.), pa čak i glasnoće, tona i boje glasa određene osobe (i to više od govornog sadržaja).

Neverbalna komunikacija može otkriti o čemu osoba doista razmišlja, što osjeća i koje su joj namjere. Zbog toga se različita neverbalna ponašanja ponekad nazivaju i signalima (signaliziraju nam koje je pravo stanje uma neke osobe). Budući da ljudi nisu uvijek svjesni činjenice da komuniciraju neverbalno, govor tijela često je mnogo iskreniji od čovjekove verbalne izjave koja se svjesno i vješto izgovara kako bi govornik postigao svoj cilj.

Istraživači su sa sigurnošću ustanovili da će oni koji učinkovito mogu čitati i tumačiti neverbalnu komunikaciju, te nadgledati kako ih drugi doživljavaju, doživjeti veći uspjeh u životu od osoba koje ne znaju upotrebljavati ovu vještinu.

Cilj ove knjige jest naučiti kako promatrati svijet oko sebe i odrediti značenje neverbalnih signala u bilo kojoj situaciji.

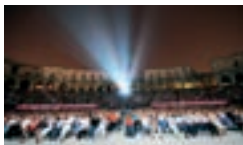
Joe Navarro, bivši agent FBI-a za protuobavještajnu djelatnost i priznati stručnjak za neverbalno ponašanje, u knjizi objašnjava kako brzo protumačiti ponašanje ljudi: kako tumačiti osjećaje i ponašanja ili izbjeći prikrivene zamke i prepoznati neiskreno ponašanje. Također ćete naučiti kako govor vašeg tijela može utjecati na mišljenje vašeg šefa, članova obitelji, prijatelja i stranaca. Ova uvjerljiva knjiga, ispunjena primjerima iz Navarrova profesionalnog iskustva, nudi snažan novi način pomoću kojega možete oblikovati svoj svijet.

Priredila Mirela MENGES

FILMOTEKA

57. festival igranog filma u Puli - nagrade

• godišnja smotra hrvatskog igranog filma

Svake godine zaljubljenici u hrvatski film hodočaste Pulu sa strepnjom hoće li ih filmaši "ohladi". Ove godine čekala su nas tri debitanta i zato je strah bio donekle veći. Prvi je već na otvaranju rastjerao takve sumnje. *The Show Must Go On* Nevija Marasovića odlična je apokaliptična vizija Hrvatske u kojoj stanovnici Big Brother kuće, nesvjesni onoga što se oko njih događa, prežive nuklearnu katastrofu. Sljedeći je Danilo Šerbedžija sa *Sedamdeset i dva dana*, crnom komedijom na tragu Šijanovih *Maratonaca*. Film je to o obitelji ličkih Srba koji u suvremenoj Hrvatskoj žive od babine američke mirovine. Sve je u redu dok je baba živa... Po trećem debitantu Ivanu-Goranu Vitezu i njegovu filmu *Šuma summarum*, vjerojatno ćemo pamtili ovu smotru. Iako se žiriju takav film sigurno nije mogao svidjeti, ne nedostaje mu izgleda da postane kultan. Brutalan, trash i politički nekorektan sigurno je pronašao poklonike među mladom i slobodoumnijom publikom. Hrvatski redatelji u naponu snage, Matanić i Sviličić, napravili su vrlo kvalitetne, ali podosta hermetične uratke kojima se nisu nametnuli ni kritici, ni žiriju i osobito ne publici koja im je dala najslabije ocjene. Meni je najveće iznenađenje pružio žiri. Pravu žetvu od čak sedam nagrada, uključujući režiju i najbolji film obavio je *Neka ostane među nama* Rajka Grlića. Po mom sudu to je bio najslabiji film u konkurenciji, ali uvaženi žiri je odlučio drukčije. (više o njemu pisao sam proljetos u broju 286 Hrvatskog vojnika). Izvanredan međunarodni i ostali popratni programi još jednom su dokazali koliko Pula voli film; čak se i publika zasluženo okitila jednom od nagrada. Opća je dijagnoza da hrvatskom filmu ide nabolje, da nam je kinematografija zdrava, nepredvidiva i živahna...

Leon RIZMAUL

VREMEPLOV

31. kolovoza 1970.
Ukinut rum
u britanskoj
mornarici

Više od 300 godina britanska je ratna mornarica dijelila mornarima dnevni obrok ruma, nazvan "tot" ili poznatije "grog", koji se uoči bitke ili poslije pobjede točio u dvostrukoj količini. No i tom je prastarom doppingu došao kraj: 31. kolovoza 1970. Admiralitet ga je zauvijek ukinuo, smatrajući da je u suvremeno doba nepotreban. Rum su pripremali još stari Kinezi pa je Marco Polo u XIV. stoljeću pisao da je pio "vrlo dobro vino od šećera". No na glas u Europi došao je tek osvajanjem Jamajke s bogatim nasadima šećerne trske. Osnovni razlog dijeljenju alkohola nije bilo širenje raskalašenosti posade, nego "razblaživanje" pitke vode koja je na debelim morima, u doba prije hladnjaka, vrlo brzo postajala neugodna za piće. U početku se voda miješala s pivom ili konjakom, a poslije britanskog zauzimanja Jamajke 1655., prešlo se na rum. Grog - vruća voda s rumom, malo ili jako pivo, kako su ga još zvali mornari, ime je dobio po nadimku admirala Edwarda Vernona – Stari Grog, koji je prvi počeo točiti to piće. Vidjevši da su Vernonovi mornari općenito zdraviji, pola pinte dvaput na dan uvedeno je na svim brodovima. S vremenom je mornarski rum dobio razne nazive, od Ubojitog vraga i Dmonske vode do Gusarskog pića i Nelsonove krvi. Posljednje ime, prema legendi, priskrbila mu je neobična zgoda. Poslije pogibije slavnog admirala kod Trafalgara, njegovo je tijelo prevezeno u Englesku upravo u bačvi s rumom. Nelson je doduše stigao u domovinu, ali bez ruma koji su tijekom plovidbe ispili žedni mornari. Kada je "tot" ruma 1970. ukinut, na svim je brodovima ispijena posljednja runda. "Ili rum ili služba", prosvjedovali su tada mnogi stari morski vukovi i ogorčeni otišli u mirovinu!

- 1. kolovoza 1991. - masakr hrvatskih policajaca u Dalju
- 2. kolovoza 1990. - Irak napao Kuvajt
- 5. kolovoza 1991. - oslobođen Knin – Dan pobjede i domovinske zahvalnosti
- 8. kolovoza 1928. - umro hrvatski političar Stjepan Radić
- 11. kolovoza 1456. - umro ugarski vojskovođa Janos Hunyadi – Sibirjanin Janko

Leon RIZMAUL

Pripremio Ivan ŠARIĆ

Sveti Fran

Nakon uspješne izrade oklopnog vozila *Tomo*, u radionici "Bimonta" na Kukuljanovu u listopadu je započela izrada još jednog vozila. Ovaj put u izradi su sudjelovali radnici "Bimonta", te radionice "Ravnik". Vozilo TAM 110 T10 i materijal za izradu donirao je "Brodmaterijal".

Kao i u slučaju *Tome*, izradu vozila vodio je ing. Ivica Posarić iz "Auto-Hrvatske". Vozilo je bilo vrlo slično prethodniku, no doradenije, i na njemu su ispravljani neki uočeni nedostaci. Na kamion je ugrađena samonoseća nado-gradnja, čime je eliminiran dio šasije, što je pridonijelo manjoj težini vozila. Na krovu je bila strojnička turela. Oklop je, kao i kod prvog vozila, po preporuci zapovjednika "A" bojne 111. brigade bojnika Frana Primorca u dijelu od razine poda do otvora puškarica izveden višeslojno: lim 5 mm / armirana guma /

lim 5 mm, čime je osigurana dobra zaštita ljudstva. Na dijelu oklopnog tijela iznad puškarica i ispod poda prostora za posadu bio je samo vanjski sloj lima. U Zagrebu je obavljeno punjenje guma smjesom Tyrfil.

Vozilo je dovršeno u studenom 1991. Oznaka projekta bila je "BiB Mk II" (pri čemu je BiB označavalo Brodmaterijal i

Bimont), a vozilo je nazvano *Sveti Fran*. Iako je izrađeno za 111. brigadu, početkom prosinca predano je 133. brigadi HV.

Sv. Fran je korišten u više akcija na ličkoj bojišnici (Drenov klanac, Staro Selo, Ramljani, Gornja Dubrava), prije svega za izvlačenje ranjenika, a 133. brigada se koristila njime do svibnja 1996., kada je predan Vojnom muzeju.

**HRVATSKI
VOJNIK**

Nakladnik: MINISTARSTVO OBRANE RH
SLUŽBA ZA ODNOS S JAVNOŠĆU I INFORMIRANJE
Odjel hrvatskih vojnih glasila

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr)

Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Zamjenik glavnog urednika za internet: Toma Vlašić (toma.vlastic@morh.hr)

Urednici i novinari: Marija Alvir (marija.alvir@morh.hr), Leida Parlov (leida.parlov@morh.hr), Domagoj Vlahović (domagoj_vlahovic@yahoo.com)

Lektorice: Gordana Jelavić, Boženka Bagarić, Milenka Pervan Stipić

Urednik fotografije: Tomislav Brandt

Fotografi: Josip Kopi, Davor Kirin

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zvonimir.frank@zg.htnet.hr), Ante Perković, Damir Bebek, Predrag Belušić

Webmaster: Drago Kelemen (dragok@morh.hr)

Prijevod: Jasmina Pešek

Tajnica redakcije: Mila Badrić-Gelo, tel: 3784-937

Marketing i financije: Igor Vitanović, tel: 3786-348; fax: 3784-322

Tisak: Vjesnik d.d., Slavonska avenija 4, Zagreb

Naslov uredništva: MORH, Služba za odnose s javnošću i informiranje, p.p. 252, 10002 Zagreb, Republika Hrvatska

http://www.hrvatski-vojniki.hr, e-mail: hrvojniki@morh.hr

Naklada: 5400 primjeraka

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)

Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2010. Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

www.hic.hr/OLUJA.htm

Hrvatski informativni centar djeluje od 1991. godine kao nevladina organizacija, sa svrhom obavješćivanja strane i hrvatske iseljeničke javnosti o zbivanjima u RH i BiH. Ovaj put, nećemo se previše posvetiti njihovoj originalnoj stranici www.hic.hr, nego podlinku www.hic.hr/OLUJA.htm. Naravno, posvećen je operaciji Oluja. Ono što je u njemu najzanimljivije jesu preneseni članci s početka kolovoza 1995. uglavnom novinara Hine. Pozorno skupljeni i vremenski posloženi, vratit će vas u prošlost. Nema tu nikakvih slikovnih atrakcija niti grafikona, riječ je tek o zgodnom podsjetniku onima koji, poput mnogih, nisu sačuvali novine koje su tada, zbog golemog zanimanja Hrvata za događaje tijekom Oluje, velikom brzinom nestajale s prodajnih mjesta.
D. VLAHOVIĆ

web info

THE HS SOLUTION

XDM^M
SERIES

SEMI-AUTOMATIC PRECISE
STANDARD
SERIES

SEMI-AUTOMATIC PRECISE
MANUAL SAFETY SERIES

SEMI-AUTOMATIC PRECISE
SUB
COMPACT
SERIES

SEMI-AUTOMATIC PRECISE
TACTICAL
SERIES

SEMI-AUTOMATIC PRECISE
45 TACTICAL
SERIES

SEMI-AUTOMATIC PRECISE
45 STANDARD
SERIES

VHS-D
ASSAULT RIFLE

VHS
ASSAULT RIFLE

VHS-K
ASSAULT RIFLE

EXPECT THE BEST!

HS Produkt d.o.o.
Mirka Bogovića 7
47000 Karlovac

tel. ++358(0)47 666 666
++385(0)47 645 590
fax. ++385(0)47 645 594

hs-produkt@hs-produkt.hr